

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

DIPLOMSKO DELO

**EKONOMSKI NACIONALIZEM
PRIMER FRANCIJE**

Ljubljana, april 2009

URŠKA BABIČ

IZJAVA

Študentka Urška Babič izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom dr. Tjaše Redek in da dovolim objavo na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, 8. aprila 2009

Podpis:

KAZALO

UVOD	1
1 TEORETSKA OPREDELITEV NACIONALIZMA	2
1.1 Družbeno-ekonomski odnosi in nacionalizem.....	5
1.2 Družbena struktura in nacionalizem	6
1.3 Funkcije nacionalizma.....	6
2 EKONOMSKI NACIONALIZEM	6
2.1 Ekonomski nacionalizem in globalizacija.....	8
2.1.1 Opredelitev globalizacije.....	9
2.1.2 Vpetost države v globalizacijo	11
2.1.3 Vpliv globalizacije na pojav ekonomskega nacionalizma	12
2.1.3.1 Globalizacija menjave in trgov	13
2.1.3.2 Finančni trgi.....	13
2.1.3.3 Multinacionalne korporacije in globalizacija.....	14
2.1.3.4 Globalizacija in migracije prebivalstva	14
3 EKONOMSKI NACIONALIZEM IN EVROPSKA UNIJA.....	15
3.1 Skupni trg Evropske unije	17
3.1.1 Priložnosti skupnega trga	17
3.1.2 Ekonomska in monetarna unija	17
3.1.3 Nevarnosti skupnega trga	19
3.2 Ekonomska nacionalizacija in širjenje EU	19
3.3 Migracije prebivalstva v Evropski uniji	20
3.4 Imigracijska politika Evropske unije.....	22
4 FRANCOSKI EKONOMSKI NACIONALIZEM	24
4.1 Razvoj ekonomskega nacionalizma v Franciji skozi zgodovino in državni intervencionizem	26
4.2 Francoska industrijska politika in nacionalni šampioni.....	28
4.2.1 Francosko gospodarstvo in njegova globalna konkurenčnost.....	28
4.2.2 Intervencija države v industrijski sektor	30
4.2.2.1 Denarne pomoči	30
4.2.2.2 Ustvarjanje nacionalnih šampionov.....	33
4.2.2.3 Dominiranje v multinacionalnih družbah	35

4.3 Problematika imigrantov v Franciji in diskriminacija na trgu dela	37
4.3.1 Vrste migracij	38
4.3.2. Posledice imigracij v Franciji.....	39
SKLEP.....	44
LITERATURA.....	46
VIRI	48
PRILOGE.....	1

KAZALO SLIK

<i>SLIKA 1: Razmerje med pojmi kapitalizem, demokracija, toleranca in socialni položaj.....</i>	<i>4</i>
<i>SLIKA 2: Deset držav z najvišjim prilivom imigrantov v letu 2005</i>	<i>15</i>
<i>SLIKA 3: Primerjava naravnega prirastka in migracijskega prirastka v EU-25, 1960-2005.</i>	<i>21</i>
<i>SLIKA 4: Potek razvoja imigracije po državah od leta 1960 do leta 2005</i>	<i>22</i>
<i>SLIKA 5: Prikaz neposrednih tujih investicij v vodilnih gospodarstvih po svetu (2005).....</i>	<i>29</i>
<i>SLIKA 6: Migranti v Franciji v letu 2005 v procentih</i>	<i>38</i>
<i>SLIKA 7: Demografski profil Francije v 20. stoletju</i>	<i>40</i>

KAZALO TABEL

<i>TABELA 1: Primerjava stopenj globalizacije po letih, od leta 2003 do leta 2007</i>	<i>11</i>
<i>TABELA 2: Delovna sila po državah, družba Airbus (leto 2007)</i>	<i>36</i>
<i>TABELA 3: Nezaposlenost imigrantov po geografskem izvoru v Franciji v letu 1995</i>	<i>43</i>
<i>TABELA 4: Odnos do etničnih manjšin po državah, 2001 v %.....</i>	<i>43</i>

UVOD

Ekonomski nacionalizem je pogost pojav v današnjem globalizacijskem svetu. Njegov pojav je močno povezan z identificiranjem posameznikov z določeno nacionalno skupnostjo in z njihovim subjektivnim dojemanjem realnosti.

Ekonomski nacionalizem in globalizacija sta med seboj izključujoča si pojma, vendar sta po drugi strani bolj povezana med seboj, kot si zamišljamo. Globalizacija zahteva prilagajanje države, kar povzroči, da spremembe v državi postanejo nujne. Te nenadne spremembe vodijo do obrambe domačega trga s tržnimi omejitvami, tehničnimi ovirami, subvencijami itd. Ekonomski nacionalizem je splošen pojem, ki se nanaša na široko paleto protekcionističnih ukrepov. Gre za državno zaščito domačega trga nasproti tuji konkurenci po eni strani, po drugi pa za intervencijo pri oblikovanju družbenih odločitev v domačih podjetjih in ustvarjanje nacionalnih šampionov z združitvami ali prevzemi podjetij.

V diplomski nalogi sem pod drobnogled vzela ekonomski nacionalizem v državi Franciji, ki spada med bolj protekcionistično naravnane članice Evropske unije, saj je že velikokrat prekršila zakone in pravila skupnega trga ter povzročila neskladnosti v konkurenčnosti med udeleženi državami. Razlago pojma ekonomski nacionalizem sem zasnovala tako, da sem opredelila osnovno pojmovanje nacionalizma in dejavnike, ki spodbudujajo posameznike k nacionalističnemu vedenju, in nato nadaljevala z razlago, kako ti vedenjski vzorci vplivajo na družbo kot celoto, ko se ta sooči z globalizacijskimi učinki.

Diplomska naloga je sestavljena iz štirih poglavij. V prvem poglavju obravnavam teoretično razlago nacionalizma na osnovi posameznika in preidem do bolj kompleksnih oblik nacionalizma na podlagi razdelitve družbe in vplivov, ki privedejo do nacionalističnega pojava v družbi. Drugo poglavje sem namenila opredelitvi ekonomskega nacionalizma skozi teoretična izhodišča, ki razložijo njegov vpliv skozi zgodovino in njegov družbeni pomen. V tem delu sem zajela vplive globalizacije na družbene in ekonomske spremembe ter poskušala opredeliti dejavnike, ki posledično vodijo in silijo države v povečan ekonomski protekcionizem. V tretjem poglavju sem v okvir ekonomskega nacionalističnega obnašanja zajela tudi Evropsko unijo in njen skupni trg, primerjala razlike in podobnosti med državami ter poskušala ugotoviti, kaj jih je vodilo do nekaterih nacionalističnih dejanj v preteklosti. Želela sem objektivno prikazati prednosti in slabosti skupnega trga ter vpliv priliva imigrantov v Evropsko unijo.

V četrtem oziroma zadnjem poglavju pa sem ekonomski nacionalizem obravnavala na primeru Francije. V tem delu sem se osredotočila na zgodovinski razvoj ekonomskega nacionalizma v Franciji, na politiko državne intervencije in na odnos Francije do imigrantov na trgu dela. S to raziskavo sem želela utemeljiti obstoj ekonomskega protekcionizma v Franciji in na danih primerih poskušala objektivno razložiti, zakaj je prišlo do nekaterih oblik protekcionizma.

1 TEORETSKA OPREDELITEV NACIONALIZMA

Nacionalizem je politična sila, ki je v zadnjih dveh desetletjih mnogo bolj vplivala na evropsko in svetovno zgodovino kot pa ideje svobode in parlamentarne demokracije ali pa komunizma. Korenine sodobnega nacionalizma je mogoče najti v poznem 18. stoletju v Zahodni Evropi in Severni Ameriki, od koder se je pozneje razširila po vsej Evropi in nato po celem svetu. V 20. stoletju je nacionalizem doživel uspehe, ki bi jih težko našli v zgodovini - njegovo naraščajočo vlogo ponazarja nagel pohod nacionalizma po Evropi neposredno pred in po 1. svetovni vojni ter po 2. svetovni vojni predvsem po Aziji in Afriki (Alter, 1991, str. 221).

Pojem nacionalizem začnjam z opredelitvijo, ki izhaja predvsem iz njegovega osnovnega bistva, in sicer iz posameznikovega osebnega doživetja in njegovega odnosa do določene družbe oziroma države, ter z opredelitvijo zunanjih dejavnikov, ki vodijo posameznika do določenih občutij povezanih z določeno nacijo. Nacionalizem na individualni ravni povzemamo kot odnos posameznika do določenega objekta in ugotavljamo, v kolikšni meri posameznikov čustven odziv, povezan s tem objektom, vpliva na njegovo doživetje in vrednotenje le tega. Čustva, ki se sprožijo kot posledica odnosa do določenega objekta, so lahko pozitivna ali negativna. Prav tako pa lahko govorimo tudi o intenzivnosti sproženih čustev, ki so lahko blaga, lahko pa prehajajo tudi do najbolj ekstremnih oblik, kot so sovraštvo in prezir ali pretiran občutek superiornosti v primerjavi z ostalimi družbami oziroma nacijami (Dekker, Malova & Hoogendoorn, 2003, str. 346).

Nacionalizem je odnos posameznika oziroma družbe in je sestavljen iz mnogih čustvenih doživetij, ki so si med seboj v sosledju. O osnovnem čustvu nacionalne privrženosti lahko govorimo takrat, ko posameznik čuti pripadnost določeni družbi oziroma državi. Temu osnovnemu čustvu sledi v sosledju še pet pozitivnih čustev (Dekker, Malova & Hoogendoorn, 2003, str. 347):

- nacionalna všečnost, ki predstavlja pozitivno naravnost posameznika do določene države oziroma družbe;
- nacionalni ponos, ki predstavlja posameznikovo spoštovanje do določene države ali družbe;
- nacionalna preferenca, ki predstavlja posameznikovo predpostavljjanje ene družbe oziroma države v primerjavi z drugo;
- nacionalna superiornost, ki posamezniku daje večvrednost v primerjavi z ostalimi družbami in nenazadnje
- pojem nacionalizem, ki predstavlja seštevek vseh prejšnjih pojmov v celoto, rezultat tega pa je občutek pripadnosti posameznika določeni družbi oziroma naciji in njegova želja po ohranitvi te družbe oziroma nacije čim bolj »čiste«.

Poleg pozitivnih čustev, ali če je teh premalo, se lahko razvijejo negativna nacionalna čustva oziroma negativen odnos do določene družbe oziroma nacije. Tudi v tem primeru so si čustva

v sosledju in vplivajo eno na drugo (Dekker, Malova & Hoogendoorn, 2003, str. 347):

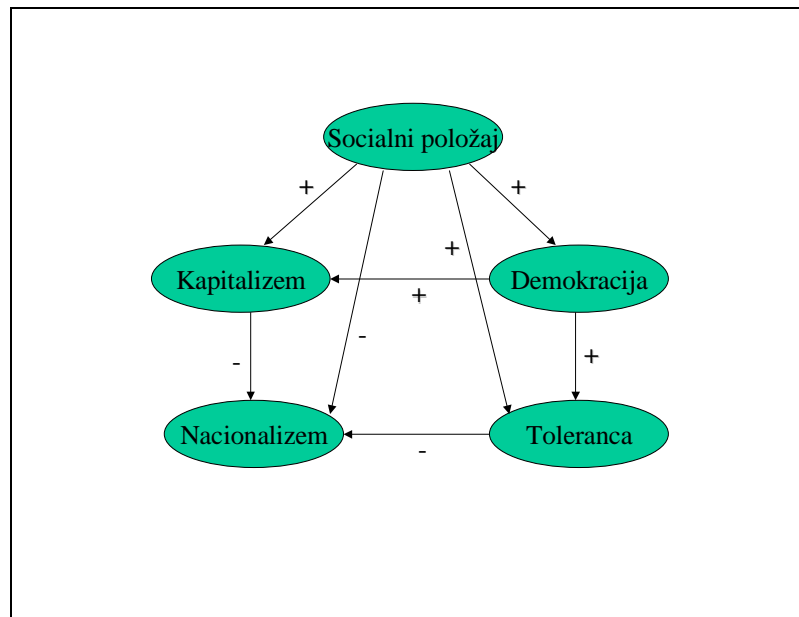
- nacionalna odtujenost; posameznik se počuti nelagodno med pripadniki določene družbe oziroma države,
- nacionalni sram; posameznikovo sramovanje določene države oziroma družbe,
- nacionalni odpor; posameznik čuti močan odpor do določene družbe ali nacije,
- nacionalno sovraštvo, ki pripelje posameznika do skrajne oblike negativnega čustvovanja v odnosu do neke družbe oziroma države.

Nacionalna čustva, nacionalna prepričanja in odnos do etničnih manjšin, tujcev in drugih držav lahko razložimo kot pomemben del posameznikove nacionalne politične integracije oziroma socializacije. Posameznik pridobi določena prepričanja na podlagi različnih spodbud že v času svojega odraščanja, ko se ob posebnih državnih dogodkih sooči s pozitivnimi nacionalnimi čustvi. Ta pozitivna nacionalna čustva se nanašajo na državne simbole, ki posameznika navdajajo s ponosom, ko se sreča s tematiko povezano z državo oziroma družbo, iz katere izhajajo (Dekker, Malova & Hoogendoorn, 2003, str. 347).

Pri razlagi pojma nacionalizem je potrebno razumeti razlike med nacionalizmu sorodnimi pojmi, kot sta patriotizem in internacionalizem. Predvsem močna je povezava med nacionalizmom in patriotizmom, saj oba skupaj predstavljata "negativni internacionalizem". Patriotizem se od nacionalizma razlikuje predvsem po tem, da gre pri prvem zlasti za predanost in pripravljenost ukrepati v primeru ogroženosti nacionalnega gospodarstva in družbenih interesov, medtem ko se pri nacionalizmu srečujemo, poleg tega, tudi z različnimi diskriminacijskimi oziroma celo s sovražnimi ukrepi proti vsemu, kar ni nacionalnega izvora. Internacionalizem pa, v nasprotju s prej omenjenima pojmomoma, predstavlja pozitivno naravnost do drugih držav in tujcev (Balabanis, Diamantopoulos, Mueller & Melewar, 2001, str. 159-160).

Naslednji vidik nacionalizma je ponazorjen kot interakcija med sledečimi ključnimi pojmi, in sicer z razmerji med kapitalizmom, demokratičnimi načeli, etično strpnostjo oziroma nestrpnostjo in socialnim položajem posameznikov. To razmerje prikazuje Slika 1, ki predstavlja model s prej naštetimi spremenljivkami in razmerja med njimi (Weiss, 2003, str. 379-384):

SLIKA 1: Razmerje med pojmi kapitalizem, demokracija, toleranca in socialni položaj

Vir: A Cross-National Comparison of Nationalism, Weiss, 2003, str. 383, Slika 1.

Razmerje med toleranco in nacionalizmom: Nacionalistična orientacija je pogojena z etnično nestrpnostjo. To lahko razložimo na podlagi predvidevanj, da so nacionalna čustva znotraj določene skupine pogojena z notranjo oziroma zunanjo usmeritvijo, ki favorizira eno etnično skupino nasproti drugi. To favoriziranje je največkrat posledica negativnih stereotipov, ki vplivajo na čustvovanje posameznikov znotraj določene družbe. V primeru pretiranega nacionalističnega odnosa do »manjvrednega« naroda se lahko pojavita strah in agresija proti njemu. Kot je razvidno iz Slike 1, je povezava med tema pojmomoma negativna.

Razmerje med demokracijo in toleranco: Etnična netoleranca izvira predvsem iz nedemokratskih odnosov, ki nasprotujejo civilnim svoboščinam in pluralizmu. Tako lahko trdimo, da je razmerje med demokracijo in toleranco pozitivno, saj demokracija kot oblika državnega vladanja zagovarja svobodo in zagotavlja svoboščine vsem prebivalcem določene države.

Razmerje med kapitalizmom in nacionalizmom / etnično netoleranco: Nacionalističen odnos kot tudi etnična netolerantnost sta obrambna reakcija v hitrih gospodarskih spremembah, ki jih spremljajo oslabljeni socialni pogoji. Posledica teh sprememb je zavračanje sistema neoliberalnega kapitalizma, kar lahko razložimo na primeru post-socialističnih držav, ki so prevzele kapitalistični ekonomski sistem. Neoliberalističnemu tržnemu sistemu je namreč sledil strah (» travma« tranzicije) in odpor proti »tujemu« kapitalu, kar je upočasnilo sprejemanje novega ekonomskega sistema.

Razmerje med socialnim položajem posameznika in nacionalizmom / netoleranco: V postkomunističnih državah bodo prebivalci bolj dovzetni za nacionalistične ideje, še posebej, če so ti posamezniki razočarani nad materialnimi pogoji in nad svojim socialnim statusom, v

katerem se nahajajo v novem gospodarskem sistemu. Raziskave kažejo, da sta najpomembnejša dejavnika učinkovite prilagoditve prebivalcev poklicna kvalifikacija in dohodek. Kot primer lahko vzamemo Madžarsko, kjer so se volilci, prav zaradi pojava neoliberalističnega sistema, zatekli k desničarskim političnim strankam in pričeli zagovarjati populistična načela. Podoben rezultat je leta 1999 sledil tudi v Avstriji, kjer je skoraj polovica volilcev glasovala za nacionalistično oziroma ksenofobično »osvoboditveno politično stranko«. Tudi v številnih državah zahodne Evrope lahko opazimo, da se z desničarskimi idejami radi poistovetijo predvsem prebivalci in delavci z nizkim socialnim statusom. Nasprotno lahko ugotovljamo, da ljudje z višjim družbenim položajem v večini zavračajo nacionalistične ideje in etnično netolerantnost ter imajo pozitiven odnos do kapitalizma.

Razmerje med socialnim položajem in kapitalizmom: Tudi v tem primeru lahko rečemo, da igra družbeni položaj pomembno vlogo, saj opazamo željo po večjem nadzoru in večjo netolerantnost, predvsem kadar imamo opravka z ljudmi nižjega družbenega sloja, medtem ko se ljudje višjega družbenega sloja tudi v tem primeru zavzemajo za več svoboščin in večjo tolerantnost.

Razmerje med demokracijo in kapitalizmom: Med kapitalizmom in demokracijo obstaja pozitivna relacija, saj demokratična doktrina predstavlja osnovni okvir za nastanek in sprejetje osnovnih načel kapitalističnega sistema. V post-komunističnih državah, kjer je veliko željo po večji demokratičnosti spremljalo še hrepenenje po večjem materialnem bogastvu, se je demokratični sistem kmalu impliciral, temu pa je sledil nov tržni sistem in nova ekonomska pravila.

Tudi na podlagi družbenega sistema obstaja mnogo različnih definicij nacionalizma; ene dajejo poudarek njegovi zgodovinski komponenti, ki se veže na specifične družbeno ekonomske odnose določenega obdobja, spet druge na strukturno komponento družbe, tretje pa na funkcije, ki jih nacionalizem ima (Kranjc, 1991, str. 109 - 110).

1.1 Družbeno-ekonomski odnosi in nacionalizem

Gellner (Kranjc, 1991, str. 110) loči tri stopnje razvoja nacionalizma in vsaka izmed njih se veže na določen tip družbenega razvoja. Predindustrijska agrarna družba tako ne pozna nacionalizma, vsaj ne v takem smislu, da bi bil ta prevladujoč čustven moment v družbi. V industrijski družbi nacionalizem že dobiva svoje temeljne značilnosti in prične obvladovati posameznika na vseh treh ravneh: kognitivni, emocionalni in konativni. V postindustrijski družbi se menjajo značilnosti klasičnega »nacionalizma«, saj mora posameznik zaradi razvoja tehnike in tehnologije, ki ju s seboj prinaša informativna družba, v tem obdobju nujno sodelovati s pripadniki drugih narodov.

1.2 Družbena struktura in nacionalizem

Klinar (Kranjc, 1991, str. 110) razvršča nacionalizem glede na kombinacijo: družbena moč, dostopnost do izobrazbe in etnična kultura. V zgodnjem razvoju industrializacije tako v mnogih družbah liberalnega kapitalizma, kjer ni bilo razlik med privilegiranimi in depriviligiranimi družbenimi skupinami, nismo srečevali nacionalizma. Toda v zgodnjem kapitalizmu je prihajalo do nacionalizma tam, kjer so bile privilegirane etnične skupine kulturno različne v primerjavi z depriviligiranimi, kot je naprimer Francoska monarhija in njene kolonije. Razlike, nastale v tistem obdobju, občutno vplivajo na diskriminatorno obravnavanje priseljencev živečih v Franciji še v današnjem času.

1.3 Funkcije nacionalizma

Glede na njegove funkcije, poznamo dve vrsti nacionalizma, in sicer **progresivni** in **regresivni nacionalizem**. **Progresivni nacionalizem** lahko imenujemo tudi združevalni nacionalizem, npr. v Italiji in tudi v Nemčiji, ko so iz političnih tvorb nastajale enotne nacionalne države (Kranjc, 199, str. 110).

Z **regresivnim nacionalizmom** se srečamo takrat, ko hoče dominantna družbena skupina, ki je etično drugačna od depriviligiranih množic, za vsako ceno ohraniti svojo dominantno vlogo (npr. kolonializem). Z regresivnim nacionalizmom se srečamo tudi takrat, ko želi določen narod v večnacionalni državi imeti več privilegijev kot drugi narodi in skuša svojo ekonomsko neuspešnost opravičevati z izkoriščanjem drugih narodov (Kranjc, 1991, str. 110).

V nadaljevanju bom pojem nacionalizem skrčila na ožje področje, in sicer na področje ekonomije, kjer pojem ekonomski nacionalizem, tudi zaradi vse večjega vpliva globalizacije na družbeno strukturo in družbeno-ekonomske odnose, pridobiva vse večji pomen.

2 EKONOMSKI NACIONALIZEM

Ekonomski nacionalizem predstavlja diskriminacijo v korist določenega naroda, ki izraža nacionalizem tudi kot del ekonomske politike te države. Tovrstna ekonomska politika zajema širok spekter ekonomsko-nacionalističnih ukrepov, ki se pojavljajo v praksi: protekcijonizem v obliki carin, uvozno-izvozne kvote, »prostovoljni« omejitveni dogovori, zravnalne dajatve in regulativni standardi, ki omejujejo trgovanje tujih produktov na domačem trgu. Ekonomski nacionalizem se tako lahko opredeli tudi kot »dampinško« znižanje cen izvoženih produktov pod nivo cen, ki jih ti produkti dosegajo v državi izvora. Ekonomski nacionalizem prav tako predstavlja državno pomoč domačim podjetjem v obliki subvencij, prisilnih prenosov lastništva tujih k domačim podjetjem in druge tržne omejitve. Druge značilnosti ekonomskega nacionalizma so tudi neupoštevanje konvencionalnih patentnih pravic, neupoštevanje postopkov določenih s sporazumi, kot je Splošni sporazum o carini in

trgovanju (GATT), in neupoštevanje mednarodnega prava. Pojavlja se tudi diskriminacija na trgu dela v prid domači delovni sili in zavračanje tujih produktov s strani domačih porabnikov. Medtem ko te prakse in politika, ki je navedena zgoraj, ne vodijo nujno do trgovanja gospodarskih vezi, lahko vendarle povzročijo, da se te vezi razrahljajo in postanejo bolj negotove. Ekonomski nacionalizem negativno vpliva tudi na tržne in finančne povezave med državami in lahko ovira učinkovitost globalne alokacije resursov (Baughn & Yaprak, 1996, str. 760).

Ideje ekonomskega nacionalizma so se začele pojavljati v začetku 19. stoletja v novo industrializiranih državah, v ZDA, v Nemčiji in na Japonskem (Helleiner, 2003, str. 687). Liberalizem, ki se je začel v začetku 19. stoletja, je namreč kmalu naletel na močno kritiko, saj je poleg nekaterih pozitivnih sprememb, kot so industrializacija, urbanizacija, razvoj v psihologiji in fiziki, prinašal tudi negativne posledice, kot sta večanje števila revnega prebivalstva in neefektivna elitistična vlada. Eden prvih nasprotnikov liberalističnih idej je bil Friedrich List, tako da ga lahko štejemo tako rekoč za začetnika teorije o ekonomskem nacionalizmu. Bil je eden zgodnjih predstavnikov nemške zgodovinske šole, ki je namesto ekonomskega liberalizma in odprtosti gospodarstva zagovarjala pomen zaprtega in samozadostnega gospodarstva. Trdil je, da je lahko delitev dela med narodi po načelo komparativnih prednosti za obstoj posameznega naroda celo nevarna, saj vodi v njegovo ekonomsko odvisnost. Predstavniki nemške zgodovinske šole (W. Roscher, B. Hildebrandt in K. Knies) so zagovarjali zgodovinsko oziroma induktivno metodo, kar je pomenilo, da so preučevali zgodovino neke konkretne nacionalne ekonomije (v konkretnem primeru nemške) in na podlagi tega sklepali, kakšen bo nadaljni razvoj tega gospodarstva. Za predstavnike nemške zgodovinske šole je bila ekonomija nacionalna veda, odvisna od specifičnih zgodovinskih, družbenih in institucionalnih okoliščin nekega naroda ali države (Sušjan, 1999, str. 21).

Listova kritika je temeljila na tezi, da liberalizem sicer pozitivno vpliva na družbo z vidika proizvodnje in potrošnje, vendar pri tem popolnoma zanemarja državljanke posameznih držav. Svobodna trgovina naj bi sicer maksimizirala globalno ekonomsko učinkovitost, hkrati pa omejila posamezno državo v njenem razvoju in prosperiteti. List v svoji tezi trdi, da lahko manj razvite države postanejo odvisne in podrejene industrijsko bolj razvitim regijam. Zagovarjal je industrializacijo, povezano s protekcionistično politiko razvijajočih se držav (Helleiner, 2003, str. 687).

List je bil poznan predvsem kot velik zagovornik carinske zaščite domače industrije, saj je bil eden izmed njegovih osrednjih ciljev prepričati kmetijske države, da ohranjajo rast industrijskega sektorja s pomočjo vzvoda selektivnih carin. V prosto trgovino naj bi vstopile samo ob pogoju, da so njihovi industrijski sektorji mednarodno konkurenčni. Trdil je, da bi lahko te kmetijske države v prosti trgovini na dolgi rok zelo nazadovale za že industrializiranimi državami (Helleiner, 2002, str. 311).

Ekonomski nacionalizem lahko razumemo tudi kot državno upravljanje ekonomskih aktivnosti z namenom, da služijo nacionalnim ciljem (Crane v Muršič, 2007, str. 15). Obstaja tudi oblika ekonomskega nacionalizma, ki vključuje protekcionistične ukrepe in se imenuje ekonomski protekcionizem. Protekcionizem pomeni zaščito domačih proizvajalcev pred uvozom tujih proizvodov. Protekcionistični ukrepi za zaščito državne blaginje so lahko bodisi v obliki povišanih carin ali pa v obliki neecarinski ukrepov, kot so kvote, administrativni postopki, tehnološke zahteve in diskriminacija pri vladnih nakupih. Protekcionizem je posledica in odgovor na povečanje brezposelnosti v določeni državi, zmanjšanje pritiskov na domače proizvajalce in akutne defecite v plačilnih bilancah. Ekonomski nacionalizem je nadgrajen s protekcionizmom v smislu, da zahteva nacionalno lastništvo, nakup komponent ali prodajo domačim podjetjem. Državna podjetja so deležna posredne in neposredne državne pomoči, lahko je v obliki davčnih olajšav za raziskave in razvoj ali pa v obliki njim prilagojene zakonodaje na določenih področjih. Ekonomski nacionalizem v najhujši obliki vključuje nacionalizacijo premoženja, omejitve tujega lastništva ali predpisano nacionalnost menedžmenta (Muršič, 2007, str. 15).

2.1 Ekonomski nacionalizem in globalizacija

Prisotnost ekonomskega nacionalizma lahko pojasnimo z naraščajočim vplivom globalizacije, ki v današnjem času v številnih državah sveta pridobiva vse bolj negativem pomen. Pokazali so se negativni učinki, ki so pričeli spreminjati družbeno strukturo in ogrožati nekatere družbene skupine. Pojem globalizacije je negativno povezan predvsem z izkoriščanjem delovne sile in okolja, v veliki meri pa prispeva k neenakosti in večjimi razlikami v svetu. Pojavljajo se še drugi učinki, kot so nižje plače, posledično tudi večja brezposelnost in nenazadje tudi manjša konkurenčnost domačih podjetij (Globalization 101).

Globalizacija v svojem dobesednem pomenu predstavlja proces preoblikovanja lokalnih in regionalnih pojavov v svetovne. To lahko opišemo kot proces, s katerim ljudje po vsem svetu pripadajo enotni družbi, ki delujejo kot ena skupnost. Ta proces je kombinacija gospodarskih, tehnoloških, socio-kulturnih in političnih interakcij med različnimi nacijami sveta. Globalizacija se pogosto sklicuje na ekonomsko globalizacijo, kjer je prisotna interakcija med nacionalnimi gospodarstvi, ki s pomočjo trgovine, neposrednih tujih naložb, pretoka kapitala, migracij in tehnološkega razvoja ustvarja mednarodno gospodarstvo (Croucher, 2004, str. 10).

Ekonomski nacionalizem je fenomen, ki je v svetu sicer prisoten že dalj časa, v času svetovne globalizacije pa je vse bolj pogost in intenziven pojav. Predvsem v zadnjem času smo priča dogodkom, da porabniki bojkotirajo tuje proizvode, nakupni agenti zavračajo tuje ponudnike, tujim podjetjem je preprečen nakup domačih podjetij, vlade pa ovirajo mednarodno trgovanje in investiranje (Akhter, 2007, str. 143).

Globalizacija in ekonomski patriotizem sta dva med seboj izključujoča si pojma, vendar, kar se na prvi pogled kaže kot paradoksalno, sta med seboj bolj povezana, kot si lahko zamislimo.

Globalizacija ustvarja pritisk na prilagoditev države, kar povzroči, da spremembe postanejo nujno zlo. Te nenadne spremembe pa nato velikokrat vodijo do obrambe domačega trga v obliki tržnih omejitev, tehničnih ovir, subvencij itd. Ekonomski protekcionizem je splošni pojem, ki se nanaša na široko paleto protekcionističnih in industrijsko - političnih ukrepov. Po eni strani gre za državno zaščito domačega trga proti tuji konkurenci, po drugi strani pa za intervencijo pri oblikovanju družbenih odločitev v domačih podjetjih in ustvarjanje nacionalnih šampionov z združevanjem ali prevzemi podjetij.

2.1.1 Opredelitev globalizacije

Globalizacija v svetovnem gospodarstvu in v družbi je v zadnjih dveh desetletjih postala izrednega pomena. Države in podjetja si tako ne morejo več privoščiti, da bi se usmerjala samo na regionalni trg, ampak so primorana slediti trendom globalizacije, da lahko konkurirajo na trgu dobrin in prav tako na trgu delovne sile. Pojem globalizacija je zelo širok, zato obstaja mnogo razlag in defenicij. Poglejmo si samo nekaj primerov teoretičnih razlag različnih avtorjev:

Svetličič (Grmšek, 2007, str. 5) šteje med dejavnike, ki so privedli do globalizacije:

- uvajanje novih tehnologij,
- pojav novih spretnosti,
- zmanjšanje stroškov poslovanja na daljavo,
- nižje carine,
- izboljšanje računovodskih tehnik, kar je omogočilo izogibanje davkom,
- konsolidacijo svetovnega gospodarstva,
- spremembe v povpraševanju.

Svetličič (Grmšek, 2007, str. 5) globalizacijo razdeli glede na tri kriterije:

- na osnovi zemljepisnega kriterija, kar pomeni široko mednarodno razpoznavnost ali svetovno penetracijo, kjer se medsebojno prepletajo različne aktivnosti;
- na osnovi organizacijskega kriterija, kar pomeni tesno mednarodno integracijo in koordinacijo medsebojno vse bolj soodvisnih dejavnosti s pomočjo ene strategije;
- na osnovi vsebinskega kriterija, kjer se globalizacija lahko nanaša tako na trg kot na dejavnosti podjetij. Globalizacija trgov pomeni zniževanje trgovskih ovir, poenotenje potrošniških okusov ter predstavlja razvoj v transportu in komunikacijah, kar omogoča razprševanje ekonomskih aktivnosti in s tem ustvarjanje ekonomije obsega.

Globalizacija naj bi torej predstavljala širjenje, poglobljanje in pospeševanje procesov svetovnega povezovanja. Kljub temu pa ideja globalizacije ne pomeni nastanka enotne svetovne družbe, saj vsi vključeni ne zaznavajo te povezanosti na enak način in v enaki meri. Globalizacija je lahko sama sebi paradoks, saj kljub ideologiji povezovanja in mreženja povzroča in je izvor mnogih konfliktov (Dicken v Grmšek, 2007, str. 6).

Zaradi nekaterih globalnih kriz prihaja v sedanjem času do skepticizma in nezaupanja v ideologijo globalizacije, saj naj bi ta podcenjevala moč nacionalne države pri uravnavanju ekonomske aktivnosti. Skeptike povezujejo štiri ključna opažanja (Grmšek, 2007, str. 9):

- ekonomska aktivnost je veliko bolj nacionalno vezana, kot pa predstavlja model globaliziranega gospodarstva;
- naraščanje mednarodnih tokov pomeni internacionalizacijo oziroma poglobljanje odnosov med izbranimi nacionalnimi gospodarstvi ne pa tudi pojav globalne ekonomske aktivnosti;
- sedanja raven globalnih tokov je enaka ali na nižji ravni kot v obdobju zlatega standarda med letoma 1870 in 1914, zato povojna rast mednarodnih transakcij pomeni kvečjemu vrnitev na prvotno stanje po obdobju nazadovanja v tridesetih letih in med drugo svetovno vojno;
- velik del mednarodne aktivnosti odraža pojav posameznih in vse bolj samozadostnih regionalnih skupin držav, kar pomeni, da gre vse bolj za pojav regionalizacije ekonomske aktivnosti.

Proces globalizacije se je pričel sicer že v 15. stoletju s pojavom kolonizacije, vendar je svoj poglavitni zagon dobil s propadom železne zavese in z uvedbo moderne komunikacijske tehnologije. Z globalizacijo kapitalističnega gospodarstva in tehnologije se tako po vsem svetu širijo problemi, kot so brezposelnost, socialni problemi, izkoriščanje surovin, onesnaževanje okolja in druge negativne posledice, ki jih je s seboj prineslo kapitalistično gospodarjenje.

Ekonomski nacionalizem se v globaliziranem svetu začne pojavljati kot obrambni mehanizem, s katerim države želijo zaščititi svoje nacionalne interese, ki pa vse prevečkrat postanejo žrtev kapitalističnih odločitev. Svetovni trg namreč zahteva svetovna pravila, o katerih odločajo multinacionalne družbe, ki pa se niso pripravljene ozirati na interese posameznih regij, katerih trge nadzorujejo in katerih surovine si lastijo. Te regije se morajo zato navadno odreči skrbi za lasten kulturni, socialni in ekološki napredek, saj jim multinacionalke ne puščajo veliko izbire. Blagovne tokove gospodarstev določajo zgolj primerjalne tržne prednosti, ne pa tudi dejanske potrebe ljudi, kar velikokrat pripelje do tega, da proizvodi po svetu postajajo enolični in poenoteni, regionalni trgi pa se ne morejo več braniti pred izdelki, ki prihajajo na njihov trg iz drugih regij. Globalizacija sicer znižuje ceno blaga in storitev, kar naj bi sicer šteli za velik uspeh, dejstvo pa vendarle je, da imajo koristi le porabniki v bogatih industrijskih regijah. Posledica globalnega profitnega interesa je tudi, da o proizvodnji, vrsti blaga in storitvah odloča število kupcev. Zaradi čedalje večje konkurence, so vlade prisiljene ohraniti industrijo in delovna mesta ter zmanjšati stroške domače proizvodnje z znižanjem davkov. Posledica je, da je priliv v državne blagajne čedalje manjši, zato se države pričnejo postopno umikati in odrekati svojim primarnim nalogam. Negativni posledice sta še manjša socialna varnost in onesnaževanje okolja. V državah prične rasti nezadovoljstvo, korupcija, kriminal in kršenje zakonov. Vsi ti dejavniki vodijo do izgube identitete določene regije, kar postopoma vodi do zavedanja in krepitve nacionalizma ter

političnega in verskega fundamentalizma (Ballanced, Ansari & Singer v Grmšek, 2007, str. 10).

2.1.2 Vpetost države v globalizacijo

Posamezne nacionalne države vstopajo v proces globalizacije zelo različno in so izpostavljene tako pozitivnim kot negativnim učinkom globalizacije. Globalizacijski indeks povzema spremembe v ključnih elementih globalizacije na političnem in ekonomskem področju ter na področju gibanja ljudi, idej in informacijskih tehnologij preko nacionalnih meja. Globalizacijski indeks, ki so ga razvili pri svetovalnem podjetju A.T. Kearney, meri stopnjo ekonomske integracije s kazalci o mednarodni menjavi, neposrednih tujih investicijah in portfeljnih finančnih tokovih ter dohodkih, ki se prelivajo med državami. Stike na osebni ravni meri z razvitostjo mednarodnega potovalnega turizma, telefonskega prometa in denarnih transferov. V tem kontekstu globalizacijski indeks rangira 72 držav, ki predstavljajo 88 odstotkov svetovne populacije in kar 97 odstotkov celotnega svetovnega BDP-ja (A.T. Kearney).

Na lestvica držav, ki so glede na globalizacijski indeks leta 2007 rangirane med 10 držav z najvišjim indeksom, je na prvem mestu Singapur, sledijo pa mu Hong Kong, Nizozemska, Švica, Irska, Danska, ZDA, Kanada, Jordanija in na desetem mestu Estonija. Slovenija se je glede na stopnjo globalizacije uvrstila na 20. mesto, Francija pa, kot je razvidno iz Tabele 1, šele na 25. mesto.

TABELA 1: Primerjava stopenj globalizacije po letih, od leta 2003 do leta 2007

Država	Rang 2007	Rang 2006	Rang 2005	Rang 2004	Rang 2003
Irska	5	4	2	1	1
Švica	4	2	3	3	2
Švedska	11	10	8	11	3
Singapur	1	1	1	2	4
Nizozemska	3	7	5	4	5
Danska	6	5	7	10	6
Kanada	8	6	6	6	7
Avstrija	14	9	9	9	8
Velika Britanija	12	12	12	12	9
Finska	18	13	10	5	10
ZDA	7	3	4	7	11
Francija	25	23	18	15	12
Norveška	17	14	14	17	13
Portugalska	31	24	22	16	14
Češka	19	16	15	14	15

Vir: A.T.Kearney: Globalization index 2003, 2004, 2005, 2006, 2007.

Iz Tabele 1 je razvidno, kako so predvsem nekatere manjše države odprle svoje meje in se v zadnjih letih bolj zglobalizirale. Razlog je v dejstvu, da odprtost tem državam omogoča dostop do kapitala, dobrin in storitev, ki na domačem trgu niso dosegljive. Na samem vrhu lestvice držav z največjim indeksom globalizacije so sicer že nekaj let iste dežave, pojavlja pa se trend povečevanja indeksa globalizacije nekaterih držav novopristopnih članic Evropske unije. To lahko pojasnimo s spremembo političnih sistemov v teh državah, ki so prej veljala za izjemno zaprta nacionalna gospodarstva, ob priključitvi k Evropski uniji pa so doživela razcvet. V to kategorijo spadajo predvsem države Srednje in Vzhodne Evrope.

Kot je razvidno iz Tabele 1, se nekatere države Zahodne Evrope pomikajo po lestvici navzdol, kar po mojem mnenju lahko pripišemo dejstvu, da te države do določene mere želijo zaostri pogoje prostega trga in kljub vsem prednostim, ki jih ta ponuja, zaščititi svoje regionalno območje pred nekaterimi negativnimi vplivi globalizacije v zadnjem obdobju. Eden izmed razlogov je najbrž tudi sprejetje novih članic v Evropsko unijo in v skupni trg, saj poceni delovna sila, in kljub temu kvalitetni proizvodi, pomenijo za marsikatero bogate zahodnoevropske države hud konkurenčni boj. Zaradi selitve proizvodnih obratov v vzhodnoevropske države, se v domači regiji zapirajo tovarne in odpuščajo delavci, kar posledično vodi do številnih socialnih problemov. Tudi Francija, kot vidimo v Tabeli 1, je v zadnjem obravnavanem letu zdrsnila na 25. mesto lestvice globaliziranosti. Francija se v zadnjih letih poslužuje mnogih protekcionističnih ukrepov, s katerimi želi zaščititi svoje gospodarstvo in nacionalne interese, ki jih je tako globalizacija kot doktrina skupnega trga pričela ogrožati, kar bom v kasnejših poglavjih podrobneje razložila na primerih.

Evropa je tudi sicer tesno zaprta regija, ki se le počasi odpira neevropskim regijam in sprejema zelo selektivne sporazume. Nove članice se globalizirajo, kolikor jim dopušča evropski okvir, zato so morda v nekaterih primerih v smislu globalizacije celo nazadovale. Nosilke globalizacije so multinacionalke, predvsem zaradi svoje velikosti in prilagodljivosti v tržnih razmerah, poleg tega pa najlažje izkoristijo sistem vzpodbud in subvencioniranja. Njihov cilj je izkoriščanje naravnih bogastev, strateških surovin in poceni delovne sile. Države Evropske unije, predvsem članice Srednje in Vzhodne Evrope, so se najhitreje globalizirale na področjih kriminala, mamil in rasizma. Z odprtjem meja se je namreč lažje vršilo gibanje blaga in surovin kot pa kapitala, znanja in uslug. Pojavljajo pa se tudi težave pri univerzalizaciji storitev in največje pri prostem gibanju delovne sile (Grmšek, 2007).

2.1.3 Vpliv globalizacije na pojav ekonomskega nacionalizma

Globalizacija vpliva na pojav ekonomskega nacionalizma na različnih področjih gospodarstva. Njen največji vpliv je viden na spremembah v trgovanju in v industrijski politiki, ki jo prakticirajo multinacionalne korporacije in s pomočjo globalizacije znižujejo proizvodne stroške. Globalizacija vpliva tudi na dogajanje na finančnih trgih, ki se prav v času svetovne krize kaže v vsej svoji razsežnosti. Globalizacija vpliva ne samo na ekonomske spremembe pač pa tudi na spremembe v demografiji, ki jih s seboj prinašajo imigracije

prebivalcev. Poleg pozitivnega naravnega prirastka in poceni delovne sile povzročajo tudi negativne posledice, ki se kažejo ponavadi v večji brezposelnosti domače delovne sile in nižjih plačah.

2.1.3.1 Globalizacija menjave in trgov

V globalizacijo menjave vodi vrsta dejavnikov. Prinašajo pozitivne spremembe glede infrastrukturnih omejitev, kar se odraža v zniževanju stroškov transporta in komunikacij. Drugi dejavnik je institucionalna podpora liberalizaciji menjave, kar pomeni, da z znižanjem carin prihaja do manj protekcionističnih ovir za menjavo. Vendar pa internacionalizacija menjave prav tako prinaša vrsto negativnih posledic. Makroekonomska politika je zaradi povezanosti in soodvisnosti med državami otežena, mednarodna menjava pa povzroča eksternalije, ki zahtevajo koordinacijo med državami. Druga negativna posledica so stroški trgovinskega protekcionizma, ki se omejujejo na minimalne necarinske omejitve. Mednarodno konkurenčne panoge se upirajo povečanju socialne blaginje zaposlenih, delavci v teh panogah so slabše zaščiteni, še posebej v tistih, katerih proizvodi spadajo med trgovalne dobrine, kar prav tako znižuje raven plač na najnižji skupni imenovalec. Višje plače lahko zagotovijo le podjetja, ki imajo določeno tehnološko prednost in visoko produktivnost. Posameznim državam je trgovina omogočila proizvodno specializacijo in izkoriščanje ekonomij obsega, kar znižuje svetovno in povečuje skupno blaginjo. Pokazala so se tudi razhajanja v možnosti specializacije, saj lahko opazamo, da so se bolj razvite države specializirale v tehnološko napredno panogo, ki zahteva visoko izobraženo delovno silo, medtem ko manj razvite države stremijo k tehnološko manj naprednim panogam (Sorros, 2003, str. 29).

2.1.3.2 Finančni trgi

Negative plati finančne globalizacije lahko pojasnimo na primerih podjetniškega in državnega sektorja. Na podjetniške dejavnosti vplivajo strukturne spremembe na finančnem področju, kot so skrajšane ročnosti finančnih depozitov in oblikovanje aktivnega sekundarnega trga vrednostnih papirjev. Pojavlja se tako imenovani učinek prelivanja, ki se kaže v hitrem prenosu tržnih ravnovesij z enega segmenta oziroma ene države v druge segmente drugih držav. Bolj so trgi med seboj povezani, tem večji je učinek prelivanja. Druga negativna posledica je pretirana mobilnost kapitala, kar preprečuje pojav večjih razlik v obrestnih merah in tako omejuje sposobnost centralnih bank in vlad pri ciljnem vodenju monetarne in fiskalne politike. Po mojem mnenju smo temu pojavu priča ob finančnem zlomu, ki ga je svet doživel v letošnjem letu, saj so centralne banke in prav tako vlade izgubile nadzor nad finančnim trgom, kar je pripeljalo do zloma na borzi in posledično do globalne krize, ki sedaj prinaša neravnovesje na vseh področjih trga (Grmšek, 2007, str. 21).

2.1.3.3 Multinacionalne korporacije in globalizacija

Slabosti, ki jih velike korporacije prinašajo, so slabše plačilne bilance zaradi vračanja zaslužkov v razvito državo. Gostujoče države postanejo odvisne od multinacionalk in lahko izgubijo svojo politično suverenost in vpliv na nacionalnih trgih. Nenazadnje, veliki problemi, ki nastajajo v zvezi z vplivom multinacionalk v določeni gostujoči državi, so povezani z onesnaženjem okolja in izkoriščanjem naravnih bogastev, kar še dodatno ohromi državo in posledično bivalne pogoje. Multinacionalne korporacije oslabijo matično državo na ta način, da selijo proizvodnjo v države, kjer je produkcija možna ob nižjih produkcijskih stroških. Posledično lahko to vodi do zapiranja domačih obratov in do večje brezposelnosti v matični državi. Zaradi posegov multinacionalk v gostujoče države to povzroči tudi spremembo v družbeni strukturi gostujoče države. Monopolna politika, ki jo izvajajo multinacionalke v gostujočih državah, še dodatno omogoča kontrolo trga (Grmšek, 2007, str. 25-30).

2.1.3.4 Globalizacija in migracije prebivalstva

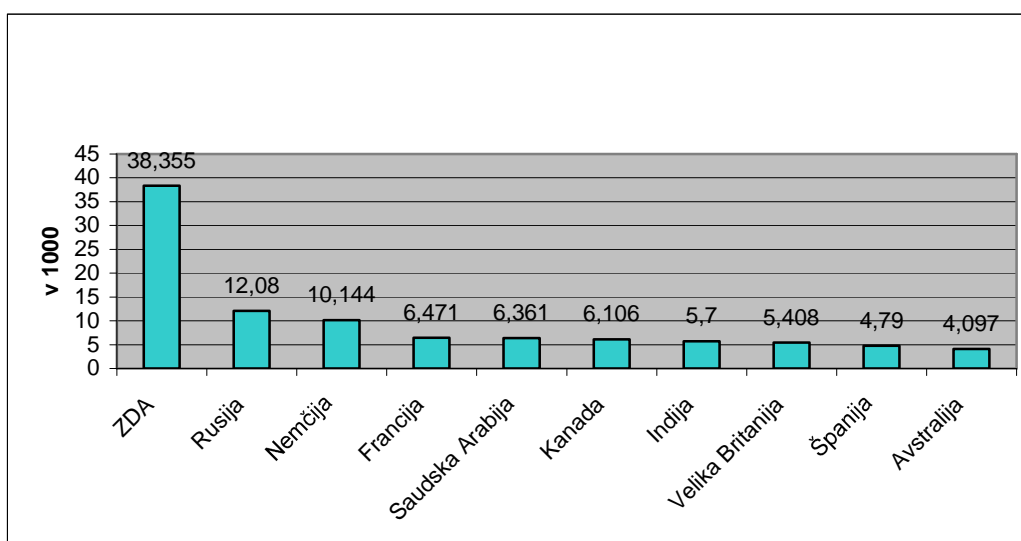
Negativne posledice priseljevanja prebivalstva, ki jih povzroča globalizacija, so:

- naraščanje kriminala v gostujočih državah,
- rasizem in rasna nestrpnost,
- diskriminacija na trgu dela,
- siva ekonomija,
- odliv visokoizobraženih ljudi iz nerazvitih držav, kar še bolj onemogoča njihov nadaljnji razvoj.

Po podatkih skupine International Organisation for migration (2005) ocenjujejo, da je bilo leta 2005 v svetu okoli 191 milijonov imigrantov, kar je 3 odstotke celotne svetovne populacije. V zadnjih petdesetih letih se je njihovo število po svetu podvojilo. Kar 115 milijonov vseh imigrantov živi v razvitih predelih sveta, od tega jih je kar 20 odstotkov v ZDA, kar predstavlja 13 odstotkov celotne ameriške populacije. V Evropi živi 33 odstotkov imigrantov, od tega jih v bolj razvitih evropskih državah, predvsem na območju Evropske unije, živi 75 odstotkov.

Kot je razvidno iz Slike 2, so ZDA s približno 40 milijoni imigrantov daleč pred ostalimi državami. Sledijo jim Rusija in Nemčija, Francija pa se po številu imigrantov uvršča na četrto mesto. V teh desetih predstavljenih državah živi kar 52 odstotkov vseh imigrantov po svetu.

SLIKA 2: Deset držav z najvišjim prilivom imigrantov v letu 2005

Vir: Migration policy institut, 2005.

Države, ki premorejo veliko število priseljencev, še posebej ZDA in EU, se srečujejo s številnimi problemi, ki so povezani s to tematiko. Kot bom razložila kasneje na primeru Francije, se veliko problemov pojavlja na trgu dela, saj prihaja tudi do diskriminacije s strani domačih zaposlovalcev, večja brezposelnosti med imigranti pa posledično vodi tudi do kriminalnih dejanj.

3 EKONOMSKI NACIONALIZEM IN EVROPSKA UNIJA

Protekcijem v Evropski uniji ima na gospodarstvo dva negativna učinka, in sicer država, ki postavlja meje trgovanju in tako omejuje konkurenčnost na trgu, na dolgi rok izgublja svojo konkurenčnost v primerjavi z ostalimi državami, nacionalni egoizem ene članice pa lahko škoduje vsem članicam, saj je s tem kršena doktrina skupnega trga in motena prosta konkurenčnost med državami. Manjša konkurenčnost pa za vse članice pomeni manjšo rast in posledično višje ekonomske in tudi politične stroške.

Pojma Evropska unija in njegovih zakonitosti ne moremo obravnavati enako kot pojem globalizacije, zato sem namenila tej obrazložitvi posebno poglavje. Za doseganje višje integracije med državami in njihove boljše povezanosti, so evropski organi razvili doktrino enotnega evropskega trga, kamor štejemo tako ekonomsko kot monetarno integracijo trgov. Vendar, kot bom razložila v sledečih poglavjih, še mnogo dejavnikov preprečuje, da bi Evropska unija zaživela kot celota, saj številni protekcijonistični ukrepi nekaterih članic, predvsem pripadnic dela zahodne Evrope, preprečujejo uresničitev le-tega. Razlog je predvsem v varovanju lastnih interesov pred konkurenco novopridruženih članic, ki premorejo veliko tržnih priložnosti in s tem ogrožajo že sicer prenasočene trge bolj razvitih držav (The Single Market & the euro).

Članice Evropske unije so v procesu prilagajanj, še posebno v ekonomskem smislu, ki se

odvija na podlagi maastrichtskih kriterijev, še preden države vstopijo v evropsko denarno unijo. Poleg ekonomskega prilagajanja se tu odvija še en proces, in sicer proces kulturnega prilagajanja oziroma simbioza sobivanja različnih kultur v eni skupnosti in medsebojnega spoštovanje. V Evropski uniji se odvijajo številni prilagoditveni procesi, med pomembnejše pa štejemo **ekonomsko prilagajanje, kulturno prilagajanje in ekonomsko-kulturno prilagajanje**. Proces ekonomskega prilagajanja držav nadzorujejo nacionalne vlade in Evropska centralna banka. Kulturna prilagoditev držav poteka veliko počasneje od ekonomske, čeprav v prihodnosti lahko pričakujemo, da bo zaradi globalizacije in nenehne interakcije narodov med seboj prišlo do nastanka neke globalne kulture, kjer kulturne razmejitve ne bodo več tako zelo očitne. Ekonomska kultura predstavlja relativno nov koncept, ki povezuje ekonomsko znanje, izkušnje, percepcije, vrednote, norme in kulturne značilnosti narodov oziroma ljudi v določeni družbi ter analizo, kako ti dejavniki vplivajo na ekonomske odločitve, ki jih ta skupnost izvaja. Ker v Evropski uniji vse države še ne dosegajo enake stopnje integracije, lahko prihaja do nesoglasij med njimi, saj ekonomski razvoj zelo vpliva na kulturne vrednote, sistem vrednot bogatih držav članic pa se zelo razlikuje od sistema vrednot tistih članic, ki tako glede razvoja kot bogastva za njimi zaostajajo (Živko, 2006, str. 1024-1026).

Napovedi o prihodnosti Evropske unije so velikokrat negativne in povezane z dvomi o celoviti integraciji med evropskimi državami članicami. Takšne napovedi same po sebi vodijo do nacionalističnega vedenja med posamezniki, pa tudi na državni ravni (Groth, str. 6-8):

- socialni in politični stroški unifikacije davkov bodo po pričakovanjih zelo veliki;
- skupna valuta je daleč od tega da bi bila sprejeta povsod v Evropski uniji, pa tudi različne stopnje razvoja držav bodo povzročale težave pri ohranjanju trdne in zanesljive valute euro;
- pojavljali se bodo številni socialni problemi povezani s kulturo, demografijo in geografijo, manj bo socialne tolerantnosti;
- pojavili se bodo ekonomski stroški povezani z naraščajočimi socialnimi problemi in staranjem prebivalstva kar bo posledično ohromilo produktivnost;
- pojavljalo se bo vse več političnih nesoglasij med državami, kar bo posledično vodilo do populizma;
- konkurenca med industrijami se bo zelo povečala in prisilila k sodelovanju nekatere države in njihove industrije, kar v končni fazi ne bo vodilo do nižjih stroškov za potrošnike;
- število nezaposlenih se bo večalo;
- pojavil se bo socialni nered, zaradi katerega bodo izbruhnili nemiri in obtožbe proti imigrantom;
- pojavila se bodo anti-imigrantska gibanja in sovražnost do določenih religij bo še bolj občutna.

3.1 Skupni trg Evropske unije

Tako imenovani skupni trg Evropske unije je svoje prebujenje doživel v januarju leta 1993 in od takrat naprej predstavlja osnovo povezovanja štirih ključnih svoboščin: svobodno gibanje kapitala, dobrin, delovne sile in storitev med državami članicami. To pomeni, da lahko podjetja trgujejo z dobrinami brez kakršnihkoli tržnih omejitev, ljudje lahko delajo v katerikoli državi članici, če imajo priznano delavno kvalifikacijo, storitve, kot je bančništvo, lahko izvajajo podjetja iz članic po celotnem območju unije, kapital in devize pa se lahko prav tako prosto gibljejo med članicami. Vse države članice Evropske unije so del skupnega trga, čeprav se nekatere še vedno niso pridružile skupni evropski valuti Euro, kar po eni strani seveda upočasnjuje integracijo le-teh (The Single Market & the euro).

3.1.1 Priložnosti skupnega trga

Evropska unija za države članice predstavlja številne prednosti in priložnosti, ki jim prinašajo večjo konkurenčnost na globalnem trgu, kar posledično vodi do nižjih cen določenih dobrin. Proizvajalcem in porabnikom je ob širitvi Evropske unije na razpolago večji tržni prostor - od zadnje širitve leta 2007 namreč živi v tej regiji že okoli 500 milijonov prebivalcev (Portal EU). Izboljšalo se je tudi varstvo potrošnikov, saj zakonodaja znotraj trga Evropske unije ščiti svoje porabnike. Standardizacija produktov je omogočila prodajo v drugih državah članicah brez dodatnega testiranja, kar prinaša tako porabnikom kot proizvajalcem dodatna znanja, vodi do večje konkurenčnosti in nenazadnje pomeni donosnost za obe strani. Delovna sila je bolj mobilna in lahko dela pod istimi pogoji v drugih državah članicah, kar v praksi vodi do manjših razlik v zaslužkih med državami, za ljudi pa je to idealna priložnost za lociranje svojih znanj in sposobnosti znotraj Evropske unije.

Od ustanovitve skupnega trga pa do danes je prišlo že do mnogih pozitivnih sprememb v gospodarstvih Evropske unije, najbolj pa izstopajo naslednji rezultati unifikacije trga (Accenture and Chatam House Report, 2004 str. 11):

- povečanje povprečja skupnega BDP-ja držav članic do leta 2002 za 1,8 odstotka,
- povečanje direktnih tujih investicij v Evropski uniji; pritoki kar 12-krat večji kot pa v letu 1992,
- povečana globalna konkurenčnost podjetij držav članic; izvoz Evropske unije v tretje države se je v obdobju od leta 1992 do 2001 povečal iz 6,9 na 11,2 odstotka,
- od leta 1992 kar 2,5 milijona novoustvarjenih zaposlitev v državah članicah.

3.1.2 Ekonomska in monetarna unija

Seveda bi bil proces integracije držav članic večji, če bi vse države vstopile v tako imenovano evroobmočje; območje skupne valute eura. **Ekonomska in monetarna unija** (EMU) pomeni proces vključevanja držav članic v euro območje. Trenutno valuto euro že priznava 16 držav članic od skupaj 27, čeprav se nekatere stare članice, kot so Danska, Švedska in Velika

Britanija, zanjo niso odločile, ostale pa čakajo, da izpolnijo pogoje, ki jih potrebujejo za pristop v evroobmočje. Prednosti, ki bi jih prinesla skupna valuta državam članicam so naslednje:

- transparentnost,
- cenovna stabilnost,
- manjši transakcijski stroški,
- povečane investicije,
- devizna stabilnost,
- povečano sodelovanje med državami oziroma večja integriranost.

Poleg številnih prednosti, ki jih zagotavlja skupna valuta, pa se srečujemo tudi z mnogimi težavami (Stanek, 2001, str. 279-291):

Inflacija - Je posledica različnih stopenj razvoja in brezposelnosti v državah, ki pripadajo evroobmočju. Tako je bila na primer Irska v času svojega velikega porasta BDP in visoke gospodarske rasti prav tako pripadnica evroobmočja kot nekatere države, ki so istočasno stagnirale (Nemčija in Francija). Na vrednost eura vpliva splošno gospodarsko stanje v Evropi, kar pomeni, da gospodarstva, ki so v recesiji oziroma stagnaciji negativno vplivajo na splošno vrednost valute euro, kar posredno škodi tudi državam članicam, ki so gospodarsko uspešne.

Delovna sila - Da denarno območje ostane v ravnovesju, morajo biti zagotovljeni pogoji prostega trgovanja, plače morajo biti fleksibilne, delovna sila znotraj unije pa mobilna, s čimer se lahko dolgoročno izognemo večjim asimetričnim ekonomskim šokom. Vendar nekateri pogoji v zahodnoevropskih državah (Francija, Nemčija), zaradi številnih omejitev v obliki davkov, zakonov, močnih sindikatov in jezikovnih omejitev, ki preprečujejo prost pretok delovne sile med temi državami, niso bili zagotovljeni, posledica pa je povečana brezposelnost.

Plače - Plačni količniki so v Evropski uniji izredno nefleksibilni, čeprav monetarna unija zahteva veliko stopnjo fleksibilnosti, da bi nacionalne ekonomije lahko ostale v medsebojnem sorazmerju. Če se plače ne prilagodijo ekonomskim spremembam, to lahko vodi do izgube industrijske proizvodnje v določeni regiji, do trošenja državnega denarja za pomoč tem podjetjem in nenazadnje do vsesplošnega slabega monetarnega stanja v tej nacionalni regiji.

Kultura - Za mnoge države je prehod in prilagoditev na valuto euro težak, ne sicer iz ekonomskih razlogov pač pa kulturnih. Države, ki so imele v preteklosti močno državno valuto in je ta predstavljala tudi njihov nacionalni simbol in ponos, kot je bila nap. marka v Nemčiji, so se tej težje odpovedale.

Davki - Davki se med državami zelo razlikujejo, kar lahko pripelje do sprememb v vzorcu potrošnje in celo do tekmovanja med državami z uvajanjem nizke stopnje obdavčevanja, kar bo posledično vodilo do deficita v državni blagajni.

Stroški - Uvedbe valute euro povzročajo velikanske stroške, od 45 bilijonov do 150 bilijonov eurov, kar pa predstavlja le sistemske stroške evroobmočja.

3.1.3 Nevarnosti skupnega trga

Poleg prednosti, ki jih Evropska unija zagotavlja svojim članicam, pa se vseeno pojavljajo nekatere nepravilnosti, ki predstavljajo slabosti skupnega trga. V nekaterih državah članicah se namreč širi povečan protekcionizem in nespoštovanje pravil skupnega trga Evropske unije. Francija¹ in Italija² sta s svojimi mnogimi protekcionističnimi ukrepi, ki so že v preteklosti onemogočili prosto trgovanje z drugimi članicami, največji kršiteljici.

Druga pojavljajoča se nevarnost so kulturne razlike med državami članicami, kar lahko povzroči, da do popolne integriranosti nikoli ne bo prišlo. Dvomi obstajajo tudi glede širjenja Evropske unije, predvsem kar se tiče vključevanja nekaterih muslimanskih držav, kot je nap. Turčija (Ali M. S. Fatemi, 2005). Ne glede na mnoge prednosti, ki bi jih lahko Evropska unija pridobila z vstopom Turčije, predvsem iz kulturnega vidika, še vedno ostaja zunaj nje. Gospodarska rast Turčije je v zadnjih letih zavidljivo visoka, BDP pa se je od leta 2003 kar podvojil (Nayir, D.Z., 2008). Njeni prebivalci so v povprečju mlajši kot v Evropski uniji, zato za slednjo predstavlja po eni strani pomemben izvozni trg in po drugi strani potencial delovne sile, ki zaradi staranja prebivalstva v Evropski uniji pridobiva na pomenu. Turčija med drugim pomeni tudi naložbo v smislu direktnih investicij, saj so le v letu 2007 znašale kar 9 bilijonov eurov (Europe´world 2009).

Ob večjem pretoku blaga med članicami in večjih svoboščinah pa se lahko pojavi tudi povečan kriminal znotraj unije, kar lahko destabilizira skupni evropski trg. Raznolikost v razvoju med državami članicami lahko vodi do nadaljnih ekonomskih in socialnih problemov, še posebej v državah članicah, ki so pripadale bivši Sovjetski zvezi, saj so nekatere izmed njih še vedno daleč za najbolj razvitimi državami.

3.2 Ekonomska nacionalizacija in širjenje EU

Po širitvi Evropske unije leta 2004, so marsikatero članice pričele postavljati meje, ki so začele onemogočati čezmejne združitve in prevzeme podjetij, kar je pričelo izpodkopavati prizadevanja, da bi se skupni trg še bolj poglobil. Te meje so se definirale z novimi protiprevzemnimi zakoni, političnimi združitvami domačih podjetij in populističnimi opozorili o nacionalni varnosti. Najbolj znani primeri ekonomskega nacionalizma v Evropi so

¹ Francoska vlada je preprečila prevzem podjetja Suez SA s strani italjanskega Enel-a in prevzem podjetja Danone s strani ameriške družbe PepsiCo.

² Italijanska centralna banka je preprecila prevzem številnih italijanskih bank s strani Evropskih tekmecev.

se v zadnjem času pojavili v naslednjih državah članicah: Franciji, Italiji, Španiji, Poljski, Luxemburgu in Nemčiji.

V Franciji je vlada diktirala hitro združitev dveh francoskih podjetij, Suez SA in Gaz de France, z namenom, da bi italijanskemu podjetju Enel preprečila potencialni prevzem Suez SA. Francoska vlada si je izborila tudi pravico veta oziroma pravico za določanje pogojev v primeru prevzemov s strani tujih podjetij, in sicer v kar v enajstih »občutljivih« gospodarskih sektorjih. Naslednji podoben primer je bilo odločno nasprotovanje francoske vlade ponudbi družbe Pepsi za nakup francoskega giganta Danone (Ahearn, 2006, str. 2-3).

Tudi v Italiji je bila situacija podobna. Politiki obeh večjih strank so skupno blokirali francosko ponudbo za prevzem nekaterih italijanskih podjetij, verjetno predvsem zaradi ravnanja francoske vlade v primeru Enel, italijanska centralna banka pa je prav tako ostalim evropskim tekmecem preprečila prevzem številnih italijanskih bank.

Tudi španska vlada je preprečila sovražen prevzem podjetja Endesa SA s strani nemškega podjetja E.On A-a in se še naprej vztrajno trudi, da bi ohraniti vsa energetska podjetja v lasti države (Ahearn, 2006, str. 2-3). Z namenom, da bi zavarovala dominantno pozicijo državne banke, je Poljska blokirala združitev dveh poljskih podružnic, in sicer italijanske banke UniCredit in nemške banke HVB. Luxemburg je skupaj s Francijo blokiral prevzem evropskega konglomerata Arcelor s strani podjetja Mittal, indijskega proizvajalca jekla. Arcelor je družba, ki je nastala leta 2002 in jo sestavljajo podjetja treh evropskih držav: Luxemburga, Španije in Francije. Nemška vlada je prišla v spor z Evropsko komisijo, ker je štela družbo Wolkswagen pred sovražnimi prevzemi s strani tujih ponudnikov (Ahearn, 2006, str. 2-3).

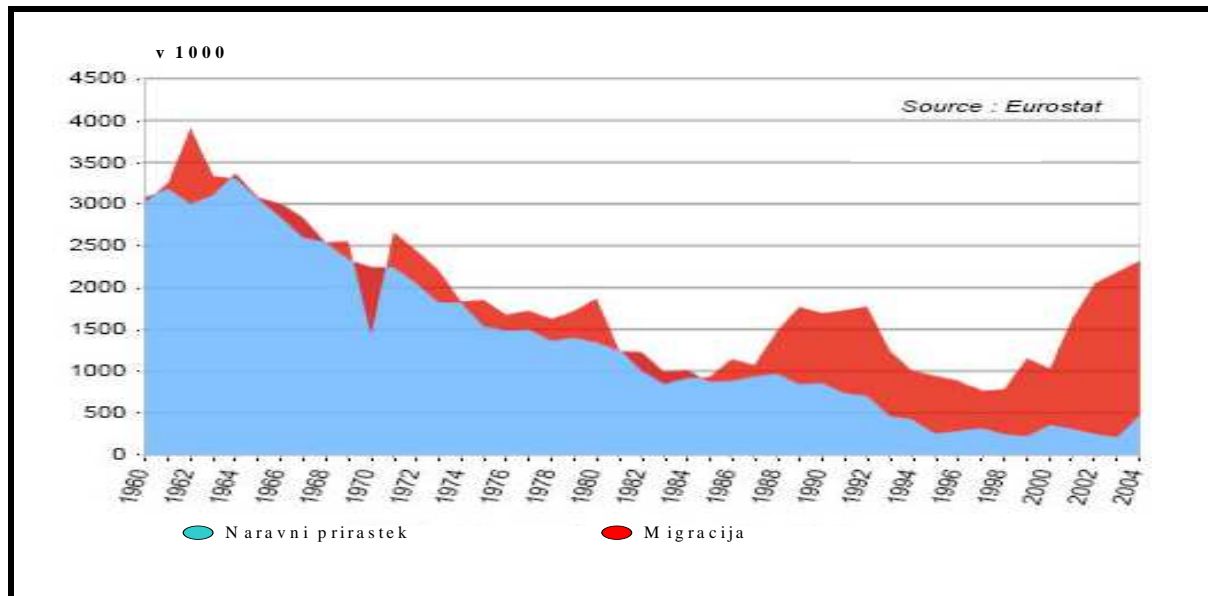
Dejstvo je, da so nacionalna podjetja že dolgo zglobalizirana in da je lastništvo, predvsem zaradi odprtosti finančnih trgov, mednarodno razpršeno, zato se varovanje nacionalnega interesa omejuje predvsem na omejevanje prevzemov, ki ne ustrezajo menedžmentu ali politiki, kar je posledica pogoste povezave med politiko in ekonomijo. Zaradi politične intervencije je svoboda delničarjev omejena, saj ne morejo razpolagati s svojim premoženjem, prihaja pa tudi do posledic, ki se odražajo v omejevanju konkurence in razvoja finančnih trgov. V nasprotju z lizbonsko doktrino, se politiki vračajo k ekonomskemu nacionalizmu tudi v primeru, ko gre za prevzeme znotraj držav Evropske unije, politika ekonomskega nacionalizma pa se preneha, ko gre za ekspanzijo lastnih podjetij s prevzemi v tujini (Hartel, 2006, str. 58-59).

3.3 Migracije prebivalstva v Evropski uniji

Evropska unija ostaja regija, ki ima največ imigrantov in prosilcev za azil na svetu. Ker se je naravna rast prebivalstva v Evropski uniji pričela upočasnjevati in je prisotno hitro staranje, je imigracija že sicer postala gonilna sila rasti prebivalstva. Ta se je začela močno zniževati v letih od 1960 do leta 1980, ko je priselitveni prirastek postal glavni vir rasti prebivalstva v

Evropi. Leta 2004 je bil priselivitveni prirastek v Evropski uniji kar štirikrat višji od naravne rasti. Ta razlika je dobro vidna iz Slike 3, kjer po letu 1960 opazimo hitro povečanje števila priseljevanja v Evropski uniji in nasprotno drastični upad naravnega prirastka prebivalstva na drugi strani (Jamet, 2006).

SLIKA 3: Primerjava naravnega prirastka in migracijskega prirastka v EU-25, 1960-2005

Vir : Jamet, *The European Union and Immigration*, 2006, str. 2, Slika 1.

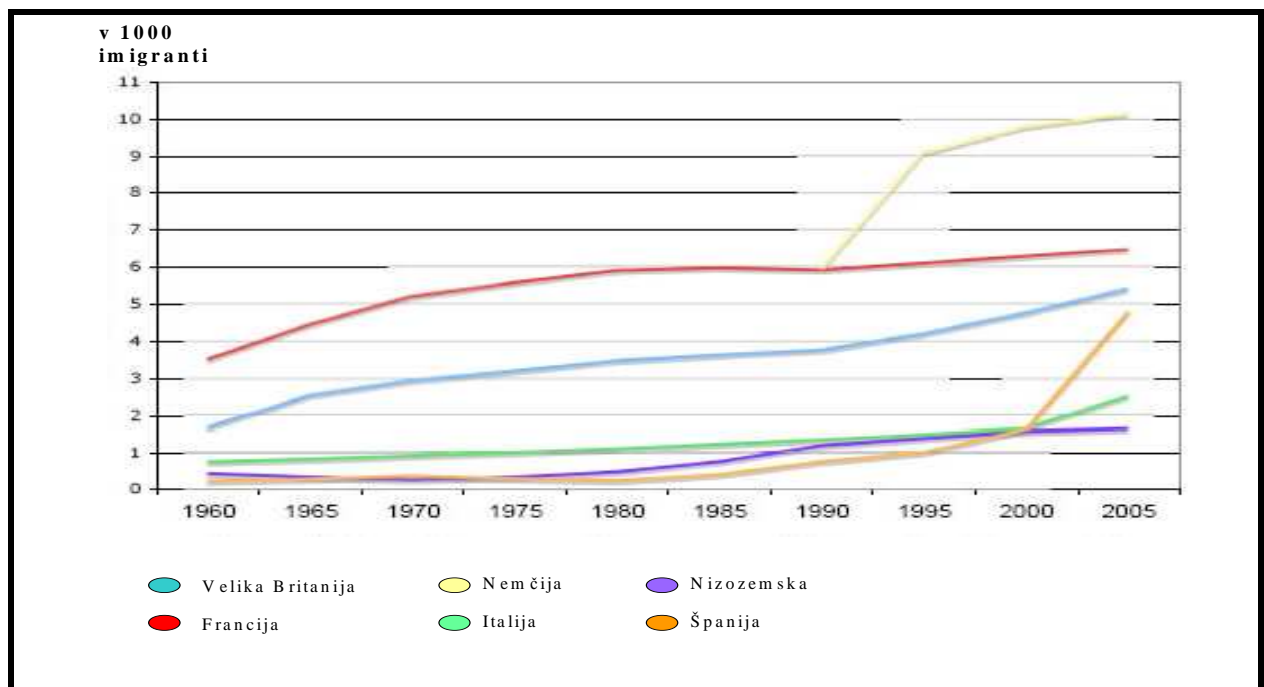
Evropska unija je skupnost, v kateri živi in soobstaja mnogo različnih narodnosti in kultur na relativno majhnem geografskem območju in prav to slednje bo v prihodnosti evropsko politiko soočalo z novimi izzivi, povezanimi s prenaseljenostjo določenih območij, kar se že odraža v nekaterih evropskih mestih. Evropska unija bi morala vzpostaviti predvsem močno imigracijsko politiko in z njo bolje regulirati in planirati imigracijske tokove v prihodnosti. Poleg tega bi bilo potrebno zagotoviti tudi jasna pravila za zaposlovanje tujcev in pridobitev državljanstva. Kar se tiče delovnih priložnosti, bi bilo smiselno ustvariti delovna mesta za imigrante v manj razvitih območjih, čeprav bi s tem tvegali nastanek novih mestnih getov. Že sicer lahko veliko število imigrantov v določenem območju predstavlja dodaten razlog za preseljevanje matičnega prebivalstva, kar bi povzročilo nadaljnje staranje obstoječe populacije na tem območju. Kot že rečeno, svoboda gibanja delovne sile na območju skupnega trga Evropske unije imigrantom daje možnost, da se selijo na območja, kjer jim je delo zagotovljeno, zato je težko preprečiti širjenje posledic povezanih s spreminjajočo se demografijo v Evropi. Vse to povzroča neodobravanja v zvezi s politiko prostega trga v Evropski uniji in vodi do nacionalističnega vedenja prebivalcev v določenih prenaseljenih državah (Garcea, 2001, str. 263-267).

Kulturna raznolikost je v ekonomskem smislu izrednega pomena, saj država z njo lahko pridobi pomembno primerjalno prednost pred drugimi, kar nenazadnje migracijam daje pomembnejšo vlogo. Imigranti namreč predstavljajo nižje produkcijske stroške v industriji

določene države in so pomembno gonilo večje ekonomske globaliziranosti te države, kar vodi do povečane gospodarske rasti, če seveda država gostiteljica zna ugodno izkoristiti to gospodarsko priložnost. Kulturna raznolikost države nudi ekonomske prednosti ne le domačim podjetjem, ampak celotnemu mednarodnem trgu. Sodelovanje različnih kultur namreč vodi do večje kreativnosti, večjega vpogleda in razumevanja mednarodnega trgovanja in menjave (Aguirre, 1997, 490-491).

Priseljenci v Evropski uniji sicer predstavljajo manjši delež (8,6 odstotka) v številu celotnega prebivalstva kot v ZDA (12,9 odstotka), vendar jih na območju unije živi kar 41 milijonov, v ZDA pa 38. Slika 4 prikazuje potek razvoja imigracije v najbolj poseljenih državah Evropske unije v obdobju od leta 1960 do leta 2005, ko je bila Nemčija z 10 milijoni po številu imigrantov na prvem mestu med državami članicami, sledila ji je Francija s 6,5 milijona, Velika Britanija s 5,4 milijona in Španija, ki je v tem letu imela 4,8 milijona priseljencev (Jamet, 2006).

SLIKA 4: Potek razvoja imigracije po državah od leta 1960 do leta 2005

Vir: Jamet, *The European Union and Immigration*, 2006, str. 4, Slika 6.

3.4 Imigracijska politika Evropske unije

Imigranti imajo na evropskem trgu dela pomembno vlogo, saj mu dajejo tiste nekaj fleksibilnosti, ki je še kako potrebna. Vendar je imigracijska politika Evropske unije že vse od njenega nastanka pred dvema desetletjema neracionalna in neučinkovita. Zaprla je namreč meje za marsikaterega legalnega delavca, istočasno pa je prihajalo do ilegalne imigracije in prihoda slabo izobražene delovne sile, ki je še bolj obremenila trg dela in obenem tudi socialni sistem. Nekaterne države članice se prav zaradi tega razloga dosledno zavzemajo za kombinacijo omejevalne, pogojevalne in postopne politike pri sprejemanju imigrantov v

socialni sistem svoje države, spet druge pa težijo k temu, da bi se imigracijska politika z nacionalne ravni prenesla na evropsko, saj bi bili državni organi tako bolj odporni na najrazličnejše pritiske javnosti, ki je velikokrat žrtev manipuliranja nacionalnih populistov.

Selektivna imigracija ima lahko zelo negativne učinke, saj s tem, ko omogoča priseljevanja zelo izobraženih imigrantov iz revnejših držav, za slednje, ki že sicer po razvoju znatno zaostajajo za državami zahodne Evrope, to pomeni veliko slabost. Taka politika je že sama po sebi diskriminatorna in lahko vodi do resnih problemov povezanih z manjšinami. V vsakem primeru pa lahko trdimo, da omejevalna politika, ki je v praksi danes, ni posebno učinkovita, saj ilegalne imigracije ne moremo kar tako zmanjšati oziroma izničiti. Učinkovite mejne kontrolne sisteme je namreč težko organizirati, predvsem zaradi razlik v dolžini in raznolikosti meja, hkrati pa je tudi politika urejevanja obmejne kontrole med državami zelo različna. Omejevalna politika lahko nasprotno vodi tudi do marsikaterih kriminalnih dejanj, kot je tihotapljenje ljudi, ki je eden izmed najbolj donosnih nelegalnih poslov v Evropi.

Imigracijska politika se med državami Evropske unije razlikuje, saj je njeno oblikovanje odvisno predvsem od tega, kakšen je njen prvi stik in pristop do imigracijskega vprašanja, ta pa temelji predvsem na dejstvu, kako se želi država prikazati navzven. Razlika je lepo razvidna iz primerjave dveh najbolj imigracijskih držav v Evropski uniji, in sicer med Nemčijo in Francijo. Zgovoren prikaz za takšno trditev je prav Nemčija, saj je, paradoksalno, ravno tu po 2. svetovni vojni prišlo do velikega naseljevanje imigrantov, čeprav prej kategorično ni veljala za imigracijska država. Razlog tiči predvsem v dejstvu, da se je zaradi travmatične vojne preteklosti, ki jo Nemčija ima, tu razvila zelo blaga in imigrantom naklonjena imigracijska politika. Pojavila se je posebna oblika začasnih migracij poznanih tudi pod imenom »*gastarbeiter*«. Gostujoči delavci, ki so imigrirali v Nemčijo, navadno niso postali njeni državljani, ampak so se večinoma vračali v svojo rodno državo (Marzal, 2006, str. 14-16).

V nasprotju z Nemčijo, je Francija že v prvi tretjini 19. stoletja, torej veliko prej kot katerakoli druga evropska država, postala država imigrantov. Zgodnji industrijski in demografski razvoj jo je že kmalu postavil pred dejstvo, da potrebuje tujo delovno sila, zato je oblikovala zelo liberalno imigracijsko politiko, ki se je ravnala po republikanskih načelih. V obdobju med obema svetovnima vojnama se je politika imigracije sicer zaostila, po letu 1945 pa je potreba po imigrantih spet narasla in meje so se zanje ponovno sprostile. Navkljub »dobronamerni« politiki, pa ne moremo trditi, da je Francija prijazna gostiteljica imigrantov, saj ima glede imigracijske problematike odprta številna vprašanja. Imigracijska politika je v zadnjem času začela postajati precej omejevalna, saj francoska vlada zelo težko obvladuje situacijo, ko ima poleg svojih problemov povezanih s svetovno krizo opravka tudi s pomanjkanjem splošnega programa za pospešitev integracije priseljencev v francosko družbo. Posledica so številni izgredi, rasna in verska nestrpnost ter diskriminacija, ki vse bolj razžira Francijo (Marzal, 2006, str. 14-16).

4 FRANCOSKI EKONOMSKI NACIONALIZEM

Francija premore četrto največje gospodarstvo na svetu in je dobro poznana po svojih visoko kredibilnih in učinkovitih globalnih družbah na porabniških, poslovnih in industrijskih trgih, kot so jedrska energija, farmacija, železniški promet, aeronavtika in gradbeništvo. Premore tudi druge zelo konkurenčne sektorje oziroma tako imenovane družbe "tržnih niš", ki prav tako dodajajo pomembno dodano vrednost francoskemu gospodarstvu, kot so moda, hotelirstvo, gurmanstvo, turizem in trgovina na debelo. V poslovnem in industrijskem svetu je Francija prav tako zelo poznana po svojem močnem družbenem nacionalizmu, po svoji protekcionistični politiki in po visoki državni intervenciji, ki je pogojena s socialnim kapitalizmom. V obdobju med letom 1970 in 1990 je francoska vlada pogosto posegala v svoje gospodarstvo z uvajanjem programov pomoči velikim podjetjem in tako spodbujala nastanek velikih nacionalnih šampionov. Na oblikovanje gospodarskega sistema Francije so vplivali trije pomembni dejavniki, in sicer politične inštitucije, delavska gibanja in politika zaposlovanja ter družbena uprava podjetij (Anwar, 2008, str. 590-591).

V času francoske revolucije in tudi v kasnejših obdobjih (od leta 1789 pa do Napoleonovih časov) je bila Francija priča intenzivni državni intervenciji v svoje gospodarstvo. V 60. in 70. letih 20. stoletja je francoska politična birokracija igrala ključno vlogo v nacionalnem poslovanju svoje države. Sicer se politika poslovanja v Franciji ni bistveno spreminjala skozi stoletja, saj je vlada venomer imela velik vpliv na svoje gospodarstvo, čeprav je prišlo tudi do nekaterih premikov v času globalizacije poslovanja. Močne državne agencije, pristojne za gospodarsko planiranje, imajo tudi v današnjem času močan vpliv na gospodarsko gibanje. Zelo pomembno vlogo v tem kontekstu igrajo takoimenovane *grand ecoles* oziroma visoke poslovne šole, ki so v letih svojega delovanja razvile močne povezovalne strukture v gospodarstvu. Močna udeležba vlade je vidna v vsakem gospodarskem sektorju, ki temelji na nacionalni zavesti. Na poslovnem področju obstajajo široko prepleteni investicijski deleži, ki v državi ustvarjajo socialne hierarhije in družinske lastnike, kar vodi do nizkih pravic delničarjev. Inštitucije in podjetja tudi sama spodbujajo razredno hierarhijo, kar dodatno zavira inovacijski razvoj in povzroča stagnacijo kreativnosti. Francoska vlada je ob številnih priložnostih aktivno intervenirala v strateških industrijah, ki so bila po njenem mnenju ključnega pomena za obstoj uspešnega francoskega gospodarstva in za ohranjanje nacionalne varnosti. Analitiki pogosto imenujejo ta pojav "slepi patriotizem", saj vodi k nastanku nizkoprofilne industrijske politike, ki temelji predvsem na vladni podpori. V zadnjih 20. letih je francoska vlada neposredno ali posredno poskušala reševati podjetja v kriznih situacijah tako, da jim je nudila finančno, politično pa tudi moralno podporo v obliki subvencij, kar je vodilo do prevzemov podjetij, skupnih vlaganj podjetij in zduževanj med njimi. Široka paleta različnih vrst industrij je profitirala s pomočjo programa pomoči nacionalnim šampionom, vključno z vesoljsko industrijo, letalskimi prevozniki, obrambo, petrokemičnimi družbami, farmacevtskimi družbami, založništvom, industrijo jekla in telekomunikacijami (Anwar, 2008, str. 590-591).

Najpomembnejše značilnosti in primeri francoskega nacionalnega poslovnega sistema so (Anwar, 2008, str. 590-591):

- močne državne agencije načrtovanja izvajajo močan vpliv na državno politiko,
- splošno razširjena in močna razredna razlikovanja ter socialna hierarhija,
- omrežne strukture okoli močnih izobraževalnih institucij (*grand Ecoles*),
- nizko socialno zaupanje in močni sindikati v izbranih industrijah,
- močna birokracija in intervencija s strani države,
- občasni odpor do drugih kultur in normativov,
- močna udeležba vlade v bančnem sektorju,
- visoke naložbe države v industrijski sektor,
- močna podjetja in podjetja v večinski družinski lasti,
- močna nacionalna zavest,
- tesno sodelovanje med državo in francoskimi multinacionalnimi podjetji podpira sistem socialnega varstva,
- močna gospodarska hierarhija na državni ravni,
- močna mreža navzkrižnih deležev v francoskih gospodarskih družbah,
- edinstveno upravljanje podjetij na nizkih pravicah delničarjev

Francija je država, ki se šteje za izvornico ekonomskega patriotizma in zdi se, da je Colbertova zapuščina velikokrat prisotna tudi v današnjem času. Neformalne povezave med politiko in industrijo, posebno povezave med tako imenovanimi *Grandes ecole*, imajo pomembno vlogo v tej državi. Iz tega vidika lahko trdimo, da ima ekonomski patriotizem močan vpliv na družbeno mnjenje v Franciji, saj ta vpliva na zelo kritično dojetje globalizacijskih procesov. Izpostaviti je potrebno tudi, da se protekcionizem ne izvaja na vseh področjih poslovanja, saj vlada ščiti velike francoske družbe oziroma nacionalne šampione, obenem pa ne posega v sektor malih in srednjih podjetij (Wruuck, 2006, str. 9).

Kljub stalnim očitkom o protekcionističnih ukrepih Francije, pa nekateri podatki kažejo drugačno podobo poslovanja. Statistični podatki namreč kažejo visoko odprtost za neposredne tuje investicije, saj predstavljajo kar 45,6 odstotka (Slika 5, str. 31) BDP-ja Francije, kar jo uvršča na sam svetovni vrh. Tudi podatek, da je število tujih podjetij od leta 1993 do 2003 naraslo na približno 18.000 novih podjetij, kaže, da je Francija manj protekcionistična, kot se jo ponavadi prikazuje. Francoska industrijska politika tako predstavlja dve plati poslovanja; medtem ko na eni strani predstavlja veliko odprtost na določenih področjih, po drugi strani še vedno močno favorizira določene velike francoske družbe oziroma nacionalne šampione (Wruuck, 2006, str. 9).

4.1 Razvoj ekonomskega nacionalizma v Franciji skozi zgodovino in državni intervencionizem

Francoski merkantilizem- kolbertizem

Zametki francoskega ekonomskega nacionalizma segajo že v 17. stoletje, saj lahko o tej obliki ekonomske politike prvič govorimo ob pojavu kolbertizma, ki je francoski odgovor na merkantilizem. Ime je dobil po takratnem finančnem ministru Jean Baptistu Colbertu. Colbertova ekonomska politika, kolbertizem, je prav tako zagovarjala širitev trgovanja vendar v prid francoski državi, kar naj bi predstavljalo ključno vodilo do državnega bogastva. Njegova prizadevanja so bila predvsem usmerjena v ustanovitev gospodarske zbornice in v izbiro ključnih državnih podjetij, ki bi bila udeležena v mednarodnem trgovanju. Kapital je preusmeril k izvozu in uvozu nadomestnih industrij, ustanovil je zaščitni sistem v obliki carin in dajatev, blokiral tuje trgovanje v francoskih kolonijah itd. V svoji politiki pa večjega pomena ni pripisoval notranjemu trgovanju, ker po njegovem mnenju to ni bistveno prispevalo k državnemu bogastvu, zato je veliko francoskih kmetovalcev in manjših proizvajalcev močno zaostajalo za privilegiranimi proizvajalci.

Na trgovanje med regijami v državi so slabo vplivale tudi notranje carine in regresivni davčni sistem, ki je bil naravnani v prid predvsem večjim izvozno-uvoznim kapitalistom. Iz davčne obveznosti so bili izvzeti tudi večji posestniki in duhovščina, največje davčno breme pa so morali prevzeti številni kmetovalci in obrtniki širom Francije, kar je povzročilo, da so se nekatere regije, predvsem pa tiste, ki za izvozne dejavnosti niso predstavljale posebne koristi, znašle v velikih težavah. Colbertov ekonomski sistem vsebuje paradoks, saj je po eni strani ustvarjal progresivno zunanjo ekonomijo, medtem ko je notranje gospodarstvo, zaradi prevelikega vlaganja kapitala v izvozno-uvozna podjetja, pričelo stagnirati. Razmere v Franciji vse od sredine 18. stoletja pa do konca Napoleonove dobe na splošno niso bile naklonjene gospodarskemu razvoju, saj je bila država nenehno v boju z drugimi državami za prevlado na mednarodnem prizorišču. Vojne so skupaj trajale kar 31 let, kar je Francijo gospodarsko zelo izčrpalo in nevarno zredčilo vrste mladega aktivnega prebivalstva. Podlaga ekonomskega protekcionizma je bila v strukturi gospodarstva, saj so v državi po eni strani prevladovali številni kmetje in mali obrtniki, po drugi strani pa je bilo malo velikih industrijskih, trgovskih in bančnih podjetij, ki so si prizadevala za internacionalizacijo poslovanja. Po državi je bilo tako razpršenih veliko število malih industrijskih podjetij, ki se naglici razvoja industrializacije niso prilagajala tako hitri kot velika kapitalistična podjetja, kar je zaviralo industrijski razvoj Francije (The history of economic thought, 2002).

Ekonomski nacionalizem po 2. svetovni vojni

Pred 1. svetovno vojno je kar 90 odstotkov vseh malih podjetij zaposlovalo le do 5 delavcev. Francija je s pomočjo protekcionizma sicer povečala gospodarsko rast in zmanjšala zaostanek za Veliko Britanijo in Nemčijo, vendar pa je kmalu po 2. svetovni vojni kazala nazadovanje. V povojnem obdobju je država prek nacionaliziranih podjetij igrala veliko vlogo v gospodarstvu, imela veliko regulativnih pristojnosti in načrtovala je gospodarstvo v obliki

tako imenovanih petletk. Jean Monnet je leta 1945 sestavil sklop ciljev, ki naj bi jih izvedli v francoskem gospodarstvu. Poleg doseganja ciljnih rezultatov je bil Monnet pristojen tudi za modernizacijo francoske industrije. Zavedal se je, da francoska vlada nima sredstev za obnovo vsega francoskega gospodarstva, zato se je odločil za javne naložbe v ključnih gospodarskih sektorjih. Vlada je v tem času nacionalizirala rudnike premoga, velike banke, velike zavarovalnice, električne in plinske družbe, podjetji Air France in Renault Auto pa sta postali javni podjetji. Pridobila je neposredni nadzor nad 20 odstotkov industrije. Ta politika je bila v skladu s tradicionalno politiko vladanja v Franciji. Čeprav je imela široko podporo države, je bilo veliko malih podjetij, ki teh ukrepov niso sprejemala z navdušenjem (The Economic history and the economy of France, 2002).

Ekonomski nacionalizem novejšje francoske zgodovine

Med leti 1974 in 1981 je prišlo v francoski industriji do izgube 700.000 delovnih mest. V tem obdobju se je Francija spopadala s povečanimi stroški energije zaradi mednarodne cene nafte, ki je bila vezana na dolar, ta pa je, glede na frank, pridobil na vrednosti. Naslednji val nacionalističnih gibanj se je pojavil leta 1981, ko je na volitvah zmagal François Mitterand in s svojo socialistično stranko in socialističnimi idejami, ki so podpirale nacionalistični ekonomski pristop gospodarjenja, prevladal v francoski politiki. Proces nacionalizacije leta 1981 in 1982 je zajel 12 podjetij od skupaj 20 največjih industrijskih družb. Nacionalizirali so tudi 36 poslovnih bank in 2 finančni družbi, z namenom zaščititi kapital za bodoče investiranje v državne sektorje. Motiv Mitterandovega programa nacionalizacije je bil predvsem, da preseka dolgoročno stagnacijo francoskega gospodarstva. Določeni socialistični ukrepi so sicer močno zajezili inflacijo, kljub temu pa so številni negativni rezultati njihovega gospodarjenja na volitvah leta 1986 nagnili tehtnico v prid Jaquesu Chiracu.

Sredi 80. let, v času Chiracovega predsedovanja, so pričeli razgrajevati socialistično gospodarsko in socialno politiko države, kar je pomenilo, da so podjetja ponovno pričeli privatizirati, odpravili so pretirane regulativne mehanizme za uravnavanje razvoja industrijskih podjetij, znižali davčne stopnje za najvišje razrede in črtali posebne davke na premoženje. Cilj programa privatizacije je bil, da v petih letih privatizirajo 65 francoskih podjetij, v skupni vrednosti 300 bilijonov francoskih frankov, ki so zaposlovala kar 900.000 ljudi. Ta privatizacijski načrt je presegel program nacionalizacije podjetij, ki je bil izveden v času Mitterandovega socialističnega sistema. V privatizacijo podjetij je bil tako vključen tudi Renault, ki ga je država nacionalizirala že v času Charlesa de Gaulle-a, kmalu v povojnem obdobju. Mitterand je nasprotoval načrtu privatizacije in napovedal, da bo preprečil vsak prenos lastništva, ki bi lahko ogrozil nacionalno neodvisnost Francije in s tem opozoril, da bi lahko podjetja, ki so za državo bistvenega pomena, prešla v tuje lastništvo. Podržavljanje podjetij v času njegove vlade je bilo namreč izvedeno na podlagi želje, da se konča tuj nadzor v nekaterih francoskih podjetjih, kot je računalniška industrija, ki je bila ključnega pomena za vojaško obrambo Francije (The Economic history and the economy of France, 2002).

Deregulacija francoske družbe poteka še danes, vendar je delež države v zasebnih podjetjih in gospodarstvu še vedno prisoten. V času Sarkozyja lahko še vedno opazimo velik vpliv države na gospodarstvo Francije, saj njegova vlada, predvsem v času svetovne recesije, kot smo ji priča letošnje leto, izvaja številne protekcionistične ukrepe, ki naj bi zavarovali francosko ekonomijo pred nadaljno stagnacijo gospodarstva. Sklep, ki ga je francoska vlada sprejela v kriznem času, je povezan z avtomobilsko industrijo, saj je Sarkozy pripravljen investirati kar 3 bilijone eurov avtomobilskim proizvajalcem (Peugeot, Renault, Citroen) v Franciji, z namenom zagotoviti delovna mesta francoskim delavcem. Ta odločitev lahko pomeni tudi slabe obete za podružnice teh proizvajalcev drugje po Evropi, tudi v Sloveniji, saj lahko tak ukrep vodi do odpuščanja delavcev v teh dislociranih enotah (Eurobank EFG, 2009).

4.2 Francoska industrijska politika in nacionalni šampioni

Od leta 1984 naprej lahko francosko gospodarsko politiko povzamemo kot konec politike "dirigiranja". Zaradi novih gospodarskih razmer, ki prevladujejo na enotnem EU trgu, in zaradi pogojev Maastrichtske pogodbe in WTO sporazumov, se bo Francija morala odreči svojemu obsežnemu intervencionističnemu poseganju v gospodarstvo (Cohen, 2007, str. 222). V zadnjih 30 letih je francoska industrija doživela faze globoke transformacije, ob hkratni učinkoviti posodobitvi lastnih proizvodnih zmogljivosti. Po pričakovanju sicer zaposlovanje v industrijo upada, vendar je njen delež v obsegu skupne dodane vrednosti ostal v zadnjih dvajsetih letih stabilen (Beffa, 2005, str. 9).

4.2.1 Francosko gospodarstvo in njegova globalna konkurenčnost

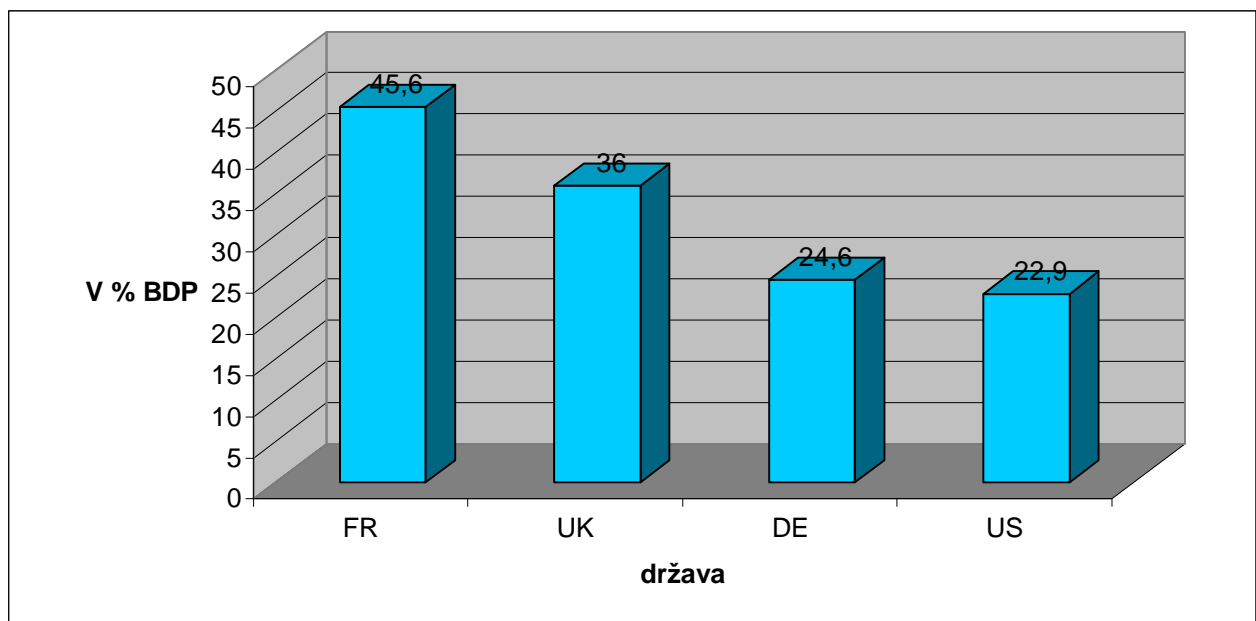
V Franciji, bolj kot kjerkoli v Evropi, dojemajo ekonomsko globalizacija kot grožnjo nacionalnim državnim interesom. Prevlada mednarodnega kapitala sili podjetja v kratkoročne strateške odločitve, ki so usmerjene predvsem v zniževanje stroškov produkcije, kar lahko škoduje industrijskemu razvoju domačih družb. Nacionalna produkcija je namreč lahko oškodovana zaradi selitve industrije v države v razvoju, kjer so nižji stroški delovne sile, trans-nacionalni prevzemi pa lahko vodijo do preoblikovanja francoskih družb v agencije, ki so vodene na podlagi tujih odločitvenih centrov drugod po Evropi. Ti argumenti močno vplivajo na javne razprave, saj potrjujejo tako relativno slabo ekonomsko učinkovitost v zadnjih letih kot tudi vztrajno visoko stopnjo brezposelnosti in socialne posledice, ki iz tega izhajajo. Iz teh razlogov se je francoska politika začela upirati "liberalni Evropi" in se zavzemati za zaustavitev industrijske relokacije ter za preprečitev sovražnih prevzemov francoskih družb s strani tujih prevzemnikov. Prenos EU direktive o prevzemih v francoskem pravu navaja 11 »strateških« sektorjev, kot so nap. igralnice, varnost, biotehnologija, kriptologija in obrambna industrija, v katerih so francoska podjetja v primeru prevzemov lahko zaščitena proti tujim ponudbam (Trouille & Uterwedde, 2007, str. 4).

Francoska industrija se je v zadnjih 30 letih sicer zelo odprla in se tako izpostavila globalni konkurenci. Podatki za leto 2004 kažejo, da je vrednost izvoza znašala 26 odstotkov BDP-ja

in da je kar 25,7 odstotka BDP-ja znašal uvoz. Zaradi svetovne krize so se razmere leta 2008 sicer poslabšale, tako da je izvoz padel na 21 odstotkov BDP, uvoz pa na 23 odstotkov BDP. Francija je v zadnjem desetletju utrpela padec v izvozu, kar je posledica nezadostne prilagodljivosti francoskega trga v primerjavi z bolj dinamičnimi trgi, kot so azijski in vzhodnoevropski trgi. Iz istega razloga je pričela izgubljati tudi svojo tehnološko prednost. Problemi, ki jih Francija ima, niso posledica samo globalizacijskega učinka, pač pa je njihov izvor povezan tudi s šibko industrijsko strukturo (Trouille & Uterwedde, 2007, str. 4).

Od leta 1985 dalje so bile francoske družbe zelo aktivne pri prevzemanju in odpiranju podjetij v tujini, saj danes po celem svetu obstaja okoli 22.000 tujih hčerinskih francoskih podjetij, ki skupaj zaposlujejo približno 5 milijonov ljudi. Poleg tega Francija premore 15 družb, ki so v samem svetovnem vrhu in proizvedejo kar polovico vsega poslovnega volumna zunaj države. Tudi tuje investicije so se povečale, saj je bilo po podatke statističnega urada INSEE za leto 2003 kar 1,9 milijona francoskih delavcev zaposlenih v tujih podjetjih, ki so locirana v Franciji. V letu 2008 je bilo investirano okoli 45 odstotkov tujega kapitala v 40 vodilnih francoskih podjetij, ki so na seznamu francoskega borznega indeksa CAC 40 (Cotation Assistée en Continu, CAC 40, 2008). Odprtost tujemu kapitalu je presenetljivo večja kot pri ostalih vodilnih gospodarstvih, kot so naprimer Nemčija, Velika Britanija in tudi ZDA, kar je razvidno iz Slike 5:

SLIKA 5: Prikaz neposrednih tujih investicij v vodilnih gospodarstvih po svetu (2005)

Vir: Wruuck, Reports on European Integration 2006, str. 5, Graf 3.

Strahovi, da bi imela tuja podjetja lahko negativen vpliv na francosko ekonomijo, so se izkazali za neutemeljene, saj se je s povečanjem tujih investicij v Franciji pojavilo mnogo pozitivnih učinkov. Ne glede na to pa so nekateri prevzemi s strani tujih podjetij anksiozno vodili k domnevi o tuji nevarnosti za francosko gospodarstvo. Ko se podjetja soočajo z meddržavnimi prevzemi, francoska vlada teži k temu, da uveljavlja svoj politični vpliv. Leta

2005 je francoska vlada pozvala francosko-nemško farmacevtsko družbo Aventis, da sprejme ponudbo za prevzem s strani francoske družbe Sanofi-Synthélabo namesto švicarskega Novartis. Iste leta je prav tako nasprotovala, da bi družba Mittal prevzela proizvajalko jekla družbo Arcelor in ponovno spodbijala ponudbo italijanske družbe Enel za nakup francoskega zasebnega podjetja Suez, zato je raje predlagala njegovo združitve z javnim podjetjem Gaz de France. Tudi ko so se leta 2005 pojavile govorice, da družba PepsiCo poskuša prevzeti francosko družbo Danone, je francoski premier Dominique de Villepin postavil strožji vladni nadzor nad mednarodnimi združitvami in prevzemi, v katera bi bila vključena francoska podjetja (Trouille & Uterwedde, 2007, str. 1-23).

Čeprav se zdi, da je doseženo soglasje o legitimnosti protekcionističnih ukrepov za francoska podjetja proti tujim prevzemom, je pojem »nacionalni patriotizem« v veliki meri deležen kritike s strani francoskih strokovnjakov. Francoska ekonomistka Élie Cohen opozarja na nedoslednost francoske »obsedenosti« pri nacionalizaciji velikih podjetij in na dvojna merila, ki se v zvezi s tem pojavljajo. Medtem ko Francija zmagovito salutira po vsaki osvojitvi tujega podjetja, pa zavrača in nasprotuje prevzemom s strani tujih podjetij na svojih tleh. Zatrjuje tudi, da je veliko ekonomskih problemov nacionalnega izvora in ne globalizacijskega. Francoska vlada namreč v času privatizacije javnih podjetij le-tem ni namenila dovolj strukturnega kapitala, pač pa jih je prehitro izpostavila mednarodnim kapitalskim trgov, kjer so bila lahka tarča tujim institucionalnim investitorjem. Istočasno je prišlo do premika v družbeni politiki podjetij. Globalna strategija velikih francoskih podjetij se ni več ujemala s pogoji nacionalne politike, kar pomeni, da poslovne odločitve velikih družb, kot je Danone, niso vedno v prid francoskemu gospodarstvu. Velikokrat se zdi, da obstaja velik prepad med peščico zelo uspešnih francoskih globalnih družb in ostalo francosko ekonomijo, ki se srečuje s številnimi problematičnimi izzivi, kot je obdržati globalno konkurenčnost in pridobiti na račun globalizacijske dinamičnosti. Francoska politika bi se zato morala bolj osredotočiti predvsem na konkurenčnost francoske produkcije kot celote, ne pa samo na zaščito posameznih velikih francoskih podjetij (Trouille & Uterwedde, 2007, str. 1-23)

4.2.2 Intervencija države v industrijski sektor

Francija posega v gospodarstvo z denarnimi pomočmi ali subvencijami, z ustvarjanjem nacionalnih šampionov skozi procese prevzemov in združevanj ter z dominiranjem v multinacionalnih družbah.

4.2.2.1 Denarne pomoči

Državne pomoči lahko po eni strani povečujejo blaginjo, po drugi strani pa lahko izkrivljajo konkurenco in s tem blaginjo zmanjšujejo. Slednje se dogaja v primerih, ko je pomoč dodeljena manj učinkovitim podjetjem, ki proizvajajo z visokimi stroški in/ali nizko kakovostjo. Blaginja se povečuje takrat, ko je državna pomoč usmerjena na odpravljanje

tržnih nepopolnosti, kar omogoča gospodarsko rast. Do tržnih nepopolnosti prihaja pri javnih in meritornih dobrinah, zunanjih učinkih, nepopolni konkurenci in informacijah, institucionalnih rigidnostih, nepopolni mobilnosti produkcijskih faktorjev in pri strukturnih problemih prilagajanju trga (Lozej, 2007, str. 9-10).

Denarne pomoči so podjetjem dodeljene zaradi naslednjih razlogov:

- pospeševanje ekonomske aktivnosti na določenih področjih,
- zagotavljanje proizvodov in storitev, ki jih sam trg ne bi zagotavljal (npr. transport v odročne kraje),
- blažitev recesije v določenih panogah (npr. ladjedelništvo),
- podpora panogam, ki so močno izpostavljene naravnim pogojem (npr. kmetijstvo),
- vzdrževanje ravni dohodkov proizvajalcev,
- popravljane ostalih tržnih nepravilnosti s pomočmi za raziskave in razvoj, varstvo okolja itd.,
- pospeševanje zaposlovanje, predvsem težje zaposljivih oseb,
- povečanje tržnega deleža lastnih podjetij na račun tujih.

Podjetje Alstom

Kot primer dodeljevanja denarnih pomoči v nadaljevanju navajam francosko podjetje Alstom. Nekdaj zelo uspešna multinacionalka, poznana po gradnji vlakov in ladij, se je v zadnjih letih znašla tako v poslovnih kot tudi v finančnih težavah. Prvi podatki o krizi podjetja sežejo v leto 2003, ko so se v drugem polletju naročila zmanjšala za kar 23 odstotkov. Prav tako so se, glede na primerjalno obdobje, za 9 odstotkov znižali dohodki od prodaje, poslovno leto pa so zaključili s kar 624 milijoni eurov čiste izgube (Grlj, 2004, str. 25).

Razlogov, zakaj se je podjetje znašlo v težavah, je več (Grlj, 2004, str. 27-30):

- Podjetje Alstom je bilo leta 1998, pred začetno javno ponudbo, prisiljeno izplačati 1,2 milijardi evrov posebnih dividend podjetjema Alcatel in General Electric, kar je novemu podjetju povzročilo vrsto težav pri investiranju v nove projekte in predvsem zelo šibko bilanco.
- V marcu 1999 je podjetje Alstom vlagalo skupaj s švicarsko-švedskim konglomeratom ABB, vendar je bil, zaradi medsebojnih težav, prisiljeno odkupil ABB-jev delež in prevzeti tudi odgovornost za popravila v proizvodnji, ki jih je povzročilo partnersko podjetje še pred odkupom svojega deleža.
- Junija 2000 so javne izjave vodstva Alstoma o nepravilnostih v povezavi z delovanjem turbin in popravili povzročile padec delnic podjetja.
- Pojav recesije svetovnega gospodarstva že v letu 2001, zaradi visokih obrestnih mer v letu 2000, padca v investiranju na finančnih trgih, precenjenosti dolarja in visokih cen nafte, ki so povzročile nižje prihodke v energetsko intenzivnih panogah. Zaradi zmanjševanja naročil in kopičenja zalog ter neizkoriščenih delavnih kapacitet, se je

podjetje soočilo z odpuščanjem delovne sile. Odpuščenih naj bi bilo kar 25.000 delavcev.

Leta 2002 se je Francija odločila Alstomu pomagati s paketom pomoči, s katerim naj bi podjetje zmanjšalo svoj dolg z odprodajo sredstev in dokapitalizacijo. Vendar je načrt reševanja podjetja sprva spodletel in se nadaljeval leto kasneje z akcijskim načrtom prestrukturiranja podjetja. V skladu s tem načrtom je podjetje povečalo odprodajo sredstev na 3 milijarde eurov. V ta program je bil vključen tudi posel proizvodnje industrijskih turbin, ki je bil odprodan družbi Siemens. Zaradi prestrukturiranja podjetja je bilo napovedano tudi odpuščanje delavcev.

Junija 2003 so začele podjetje Alstom z milijardami posojil in garancij reševati banke: BNP Paribas, Societe Generale in Credit Agricole. Lobirale so tudi pri finančnem ministru Francisu Meru, naj priključi Alstom k Arevi, saj naj bi tako zavarovale svoje terjatve. Finančni minister je prošnjo zavrnil, vendar, ker je bilo reševanje multinacionalke tudi v njegovem interesu, so skonec junija pričeli desetdnevna pogajanja o reševanju giganta. Banke, finančni minister in Alstom so 5. avgusta prišli do sklepa, da je podjetju nujno potrebna denarna pomoč in sprejeli dogovor, da bo francoska vlada podjetju nudila finančni paket in ga skupaj z bankami in ostalimi podjetji rešila iz krizne situacije. Glavni razlog za reševanje podjetja je bil predvsem ta, da bi se brez zaposlitve znašlo kar 25.000 delavcev. Zaščititi je bilo potrebno tudi tri največje banke, ki so imale v Alstomu vsaka po okoli milijardo terjatev, in ohraniti visoko tehnološko podjetje svetovne prepoznavnosti. Prej omenjeni finančni paket je obsegal (Grlj, 2004, str. 30-33):

- dokapitalizacijo v višini 600 milijonov eurov;
- kratkoročno likvidnost v višini 600 milijonov eurov, od tega država zagotovi polovico sredstev;
- garancije za izpolnitev pogodb v višini 3,5 milijarde eurov, od tega država zagotovi 65 odstotkov;
- podrejeno posojilo v vrednosti 1,2 milijardi eurov, od tega država zagotovi 200 milijonov eurov;
- izdaja obveznic v vrednosti 1 milijarde eurov brez državne udeležbe.

Evropska komisija je Francijo opozorila, da bi tovrstna pomoč lahko bila v nasprotju z evropskimi pravili o mednarodni konkurenci in državni pomoči. Po teh pravilih namreč države ne bi smele vlagati davkoplačevalskega denarja v podjetja v težavah, ampak bi morala z dezinvestiranjem in prodajo sredstev podjetja državno pomoč zmanjšati na minimum. Poleg tega naj bi bili paketi pomoči podjetjem kratkoročni in reverzibilni, kar pa v primeru podjetja Alstom ne drži, saj gre za precej trajen in nepreklicen ukrep.

Evropska komisija je primer Alstom želela preiskati v septembru 2003. Ker pa bi podjetje v tem času lahko bankrotiralo, Francija ni dopustila vmešavanja evropskih komisarjev, pristojnih za področje konkurence. Bruselj je namesto tega odobril prošnjo za

prestrukturiranje podjetja, ki pa je morala kljub temu vsebovati odprodajo sredstev in zagotoviti konkurenčno ravnotežje na trgu. Ko je komisija 17. septembra pričela prve preiskave v povezavi s primerom Alstom, je opazila nekatere nepravilnosti, saj naj bi po reviziji stanje paketa pomoči znašalo kar 400 milijonov eurov več od predvidene denarne pomoči oziroma kar 7,3 milijarde eurov. Že 1. oktobra je v javnost prišla informacija, da želi Francija finančno pomoč povečati še za 900 milijonov eurov. Komisija je sicer ugotovila, da je Francija ta sredstva že imela vključena v revizijskem postopku in bi jih uporabila v primeru poslabšanja Alstomove likvidnosti. Ker je do tega dejansko prišlo, je komisija razširila preiskavo in še enkrat preverila navedena dejstva (Grlj, 2004, str. 35-38).

Konec maja leta 2004 sta evropski komisar za konkurenco Mario Monti in francoski finančni minister Nicholas Sarkozy, po intenzivnih pogajanjih, sklenila sporazum in v juliju odobrila program sanacije, ki naj bi vnovič omogočil vzpostavitev konkurenčnih pogojev. Francoska vlada je postala z 31,5 odstotnim lastniškim deležem največji lastnik podjetja Alstom, s 4-letnim povračitvenim planom. Konec aprila 2006 je 21 odstotkov državnega deleža kupilo perspektivno podjetje Bouygues. Danes ima Alstom več kot 60.000 zaposlenih po vsem svetu, število pa se je očitno zmanjšalo zaradi prestrukturiranja. Naročila podjetja so se v letu 2005/2006, glede na primerjalno osnovo iz leta 2003, dvignila kar za 34 odstotkov, za približno 10 odstotkov pa se povečala tudi prodaja. Podatki kažejo, da je bila državna intervencija v tem primeru upravičena, saj si je podjetje opomoglo, država pa si je s prodajo svojega deleža podjetju Bouygues povrnila sredstva. Kljub vsemu obstaja nevarnost, da bi podjetja tovrstne pomoči izkoriščala in se trudila manj, kot bi bilo potrebno, obenem pa pričakovala, da jih bodo ob napačnih odločitvah in slabi poslovni politiki vedno reševali davkoplačevalci (Grlj, 2004, str. 40).

4.2.2.2 Ustvarjanje nacionalnih šampionov

Nacionalni šampioni se ustvarjajo s prevzemi oziroma z združitvami podjetij. Razliki med pojmom nacionalni šampion in združeno podjetje, sicer nista tako zelo očitni. Razlika je v področju delovanja; medtem ko je združitev klasična tema statusnega prava, je prevzem vezan na trg vrednostnih papirjev. Ponudbo za prevzem lahko opredelimo kot sredstvo za izpeljavo postopka združitve. Po ekonomski plati se prevzem in združitev bolj ali manj prekrivata, saj oba predstavljata odnos med šibkejšim in močnejšim partnerjem. Pravno pa je položaj drugačen, saj v primeru združitve eden ali oba združena subjekta prenehata in nastane nov subjekt, v primeru prevzemov pa ponudnik in ciljno podjetje ostaneta pravni osebi. Statusno se sicer položaj enega in drugega ne spremeni, se pa zaradi udeležbe enega v drugem vzpostavi odnos povezanosti (Lozej, 2007, str. 12).

Prevzeme običajno delimo še glede na odnose med ponudnikom in upravo ciljnega podjetja, in sicer na prijateljske in sovražne. Prevzem opredelimo kot prijateljskega takrat, ko mu je uprava ciljnega podjetja naklonjena, sovražni prevzem pa je v literaturi definiran kot pridobitev kontrole nad delniško družbo zoper voljo njenega vodilnega menedžmenta. V

veliki večini prevzem ni škodljiv podjetju, ampak le menedžmentu. Sovražni prevzemi prinašajo lastnikom realizacijo premij v višini od 30 do 100 odstotkov in so lahko tudi alternativa notranjih mehanizmov nadzora nad ravnanjem menedžerjev; kadar notranji mehanizmi odpovejo, omogočajo sovražni mehanizmi učinkovito zamenjavo menedžmenta, ki ne zadovoljuje pričakovanj delničarjev (Lozej, 2007, str. 13).

Prevzeme lahko razvrščamo na več načinov in eden izmed njih je delitev glede na panogo, iz katere izhajata prevzemnik in ciljno podjetje. Prevzemi so lahko :

- horizontalni (povezava podjetij z enako proizvodnjo, da povečajo svojo velikost in pridobijo ekonomijo obsega),
- vertikalni (povezava podjetij, ki predstavljajo različne faze reprodukcijske verige) in
- konglomeratni (povezava podjetij, ki nimajo nič skupnega).

Glede na sredstva jih delimo na (Lozej, 2007, str. 13):

- prevzem z nakupom delnic,
- prevzem z izdajo novih delnic,
- prevzem z nakupom lastnih delnic
- prevzem z zamenjavo upravljalških papirjev,
- prevzem v obliki združitve dveh družb,
- »Court scheme« (alternativna metoda prevzema, pri katerem sklepi skupščine veljajo za vse delničarje, v postopku pa sodeluje tudi sodišče).

Podjetje Sanofi-Aventis

Kot primer poseganja države v nastajanje multinacionalnih šampionov, bom navedla potek združevanja družbe Sanofi-Aventis. Primer predstavlja pritisk francoske vlade na francosko podjetje, da bi prevzelo, kar je sprva veljalo za sovražni prevzem, francosko-nemško farmacevtsko podjetje Aventis, ki je nastalo leta 1999 z združitvijo podjetja Rhone-Poulenc in Hoechst. Francoska vlada je s svojim vmešavanjem, z namenom, da bi ustvarila nacionalnega šampiona, odvrnila konkurente za prevzem iz tujih držav. Podjetje Sanofi-Synthelabo je tako leta 2004, kljub mnogim nasprotovanjem, prevzem tudi izvedlo.

Podjetje Aventis se je v tej situaciji znašlo zaradi dileme, kakšno vizijo izbrati za prihodnjih 10 let. Imeli so na izbiro tri alternative :

- nadaljni samostojni razvoj s pospešeno internalizacijo,
- strateško povezovanje s primerljivim podjetjem (zavezništvo med enakimi) ali
- kapitalsko povezovanje z vodilnimi podjetji v panogi.

Podjetje Aventis bi zato, da bi se razvilo v vodilno podjetje, potrebovalo več časa, hkrati pa ni imelo dovolj sredstev, da bi lahko raslo s prevzemi oziroma z združitvami. Želelo pa se je izogniti stagnaciji, zato so iskali primerno podjetje za povezavo in naposled našli nekaj ustreznih kandidatov, kot so Pfitzer, Altano in Gento, ki pa so jih na koncu zavrnil, ker

povezave z njimi, zaradi političnih in gospodarskih vprašanj, kljub vsemu ne bi bile smotrne. Uprava in nadzorni svet podjetja Sanofi-Synthelabo in francoska vlada so ocenili, da je prevzem za nadaljno rast podjetja nujen, obstajala pa je tudi bojazen, da bi Francija sčasoma izgubila veliko farmacevtsko družbo. Uprava podjetja Sanofi-Synthelabo je tako januarja 2004 objavila ponudbo za nakup delnic podjetja Aventis v vrednosti 47,8 milijarde eurov. Uprava in nadzorni svet Aventisa se z nizko ponudbo nista strinjala, prevzem opredelila za sovražni in poskušala preprečiti nadaljne korake prevzema s pomočjo bančnih posrednikov Goldman Sachs in Morgan Stanley (Lozej, 2007, str. 22-26).

V začetku leta 2004 je francosko-nemška farmacevtska družba Aventis ponudila prijateljsko združitvev švicarskemu podjetju Novartis, ki je bilo ustanovljeno leta 1996 z združitvijo dveh znamenitih švicarskih farmacevtskih podjetij, Ciba-Geigy in Sando. Vabilo je bilo sicer poslano s strani Novartis predvsem z namenom, da bi spodbijal sovražni prevzem s strani francoske družbe Sanofi-Synthelabo. Podjetji Novartis in Aventis sta se želeli združiti predvsem zaradi njunega geografskega razpona, tržne ekspanzije in racionalizacije ter zaradi povečanja know-how kapitala v skupni industriji. Francoska vlada je vskočila v sporno pogajanje o združitvi, saj niso hoteli sprejeti dejstva, da bi bilo podjetje francoskega izvora združeno s podjetjem iz Švice. Ponudba Novartisa je bila sicer višja od ponudbe družbe Sanofi-Synthelabo, vendar so jo zaradi pritiskov francoske vlade umaknili, saj niso želeli ogroziti svoje prisotnosti na francoskem trgu (Anwar, 2008, str. 586-596).

V sledečih mesecih se je finančni minister Nickolas Sarkozy lotil sistematičnega lobiranja in dosegel, da je družba Sanofi-Synthelabo predložila izboljšano ponudbo za prevzem družbe Aventis. Končna ponudba je aprila 2004 tako znašala 55 milijard eurov in je pomenila menjavo šestih delnic Aventisa za pet delnic Sanofi-Synthelabo plus dodatnih 120 eurov v denarju, kar predstavlja 71 odstotno menjavo delnic in 29 odstotno izplačila v denarju. Tako je podjetje Sanofi-Synthelabo konec junija 2004 postalo lastnik 95.5 odstotka kapitala podjetja Aventis (Anwar, 2008, str. 586-596).

Ta prevzem je zelo močan dokaz francoskega ekonomskega nacionalizma, saj so predstavniki francoske vlade pri prevzemu podjetja javno priznali podporo podjetju Sanofi-Synthelabo. Če bi se združili podjetji Novartis in Aventis bi to lahko za podjetje Sanofi-Synthelabo pomenilo, da bi bilo v prihodnosti tarča prevzema konkurentov, kot je GlaxoSmithKline, kar bi za Francijo lahko pomenilo izgubo pomembnega francoskega podjetja. Ker pa je Aventis tudi nemško podjetje, je bila tudi njihova vlada zaskrbljena nad združitvijo z švicarskim farmacevtskim podjetjem in posledično izgubo delovnih mest v Nemčiji.

4.2.2.3 Dominiranje v multinacionalnih družbah

Problem, do katerega prihaja zaradi preveliki intervenciji vlade v domače gospodarstvo, je predvsem prevlada nacionalnih interesov nad ekonomskimi. Ekonomski motivi vključujejo ohranjanje zaposlitve ali privlačnost aktivnosti na določenem področju, medtem ko nacionalni

motivi vključujejo varstvo države in ohranjanje rent na monopolističnih trgih. Patriotski način se večkrat izkaže za neučinkovitega, saj nasprotuje ekonomski učinkovitosti. Politiki si tako lahko z vmešavanjem v probleme velikih gospodarskih družb, kjer ima delež vlada, pridobijo naklonjenost volilcev in priložnost za ponovno izvolitev. V podjetjih, kjer je udeleženih več držav, prihaja do problema, da želi vsaka država zavarovati svoje nacionalne interese, kar lahko privede do neizpolnjevanja prvotnih ciljev organizacije. Tako želi Francija v primeru podjetja Airbus dominirati nad drugimi soudeleženi državami (Lozej, 2007, str. 14).

Konglomeratno podjetje Airbus

Kot primer državne intervencije v združenih multinacionalnih družbah bom navedla interveniranje francoske vlade v družbo Airbus, ki je bilo ustanovljeno leta 1970 z združitvijo francoskega podjetja Aerospatiale in nemškega podjetja Deutsche Airbus, špansko podjetje Casa in britansko podjetje British Aerospace pa sta se pridružili kasneje. Že v preteklosti so vlade sodelujočih držav imele velik delež v podjetju Airbus in tudi v današnjem času ostajajo lastnice znatnega deleža kapitala, kar je vedno vodilo do močnega vpliva politike na porazdelitev gospodarske aktivnosti med državami. Porazdelitev lastništva med državami je sledeča: Francija 33,3 odstotkov, Nemčija 33,2 odstotka, Velika Britanija 27,5 odstotka in Španija 6 odstotkov (EEAG Report, 2007, str. 133-147).

Kot je razvidno iz Tabele 2, je večina delovne sile razporejene po prej omenjenih štirih državah, delež v zaposlitvi, ki jo ima vsaka posamezna država, pa je v skladu z njeno udeležbo v kapitalu; Francija in Nemčija, ki sta najpomembnejši partnerici, imata največji delež zaposlenih. Čeprav se zdi to samoumevno, pa z vidika gospodarske učinkovitosti ni razloga, da bi po več kot 25-ih letih od združitve morala porazdelitev proizvodnih enot ustrezati porazdelitvi lastništva. V zasebnih družbah namreč lastništvo ne bi smelo imeti večjega pomena pri tovrstnih odločitvah. Razpršenost proizvodnih lokacij je deloma zapuščina preteklosti, saj je družba Airbus rezultat združitve več nacionalnih družb med seboj, za povečanje učinkovitosti združitve pa je vendarle potrebno prestrukturiranje, ki pa je zaradi nacionalističnih premislekov prepočasno.

TABELA 2: Delovna sila po državah, družba Airbus (leto 2007)

DRŽAVA	DELOVNA SILA	% DELOVNA SILA
FRANCIJA	19 400	38.9
NEMČIJA	18 400	37.0
VELIKA BRITANIJA	8 700	5.17
ŠPANIJA	2 700	5.5
DRUGO	505	1.0

Vir: EEAG Report, 2007, str. 137, Tabela 1.

Nacionalistični pomisleki, kot je razvidno iz Tabele 2, izkrivljajo proizvodno strukturo Airbus-a do skrajnih razsežnosti, kar velja tudi za njegovo upravljalno strukturo, na katero je imel večji vpliv nacionalizem kot pa ekonomska dejstva. Sprva je bil Airbus konzorcij letalske in vesoljske družbe, ko pa je bila ustanovljena konsolidirana družba, je francoska vlada ukrepala tako, da je ohranila pomembno pozicijo tudi v novi matični družbi EADS. To je dosegla tako, da so povečali francoski delež v Airbusu s prisilno združitvijo javnega podjetja Aerospatiale s francoskim zasebnim obrambnim in medijskim podjetjem Matro. Ta struktura je omogočala nadaljnje diskrecijske intervencije in nepravilnosti. Podjetje EADS je imelo dva izvršna direktorja; nemškega in francoskega. To je očitna ovira pri doslednosti in verodostojnosti odločitev, ki lahko zamegli vizijo podjetja prav zavoljo stalnega pogajanja med člani vodstva, ki bolj kot interese delničarjev zastopajo interese lastne države. Najbolj zaskrbljujoče je to postalo ob nedavnih Airbus-ovih težavah, ko je zasebni lastnik Matra prodal svoje delnice, te pa je kupilo francosko državno podjetje Caisse des Dépôts et Consignations, kar pomeni, da francoska vlada, ki je že z združitvijo Aerospatiale in Matra povečala svoj vpliv do kritičnih vrednosti, želi to ponoviti. Taka diskrecijska obnašanja jasno izražajo napačne signale za upravljavce podjetja, saj se ti trudijo zadovoljiti nacionalne interese in pričakujejo, da bodo nastale dolgove poplačali z davkoplačevalskim denarjem. Z nakupom delnic, ki naj bi ohranile nacionalno lastništvo, vlada povzroči dvig cene delnice nad njeno pravo tržno vrednostjo, kar je škodljivo tako za učinkovitost finančnih trgov kot tudi za odločitve, s katerimi se soočajo upravitelji (EEAG Report, 2007, str. 133-147).

4.3 Problematika imigrantov v Franciji in diskriminacija na trgu dela

V zadnjem poglavju se bom posvetila tudi problematiki imigrantov v Franciji, saj menim, da je v času globalizacije to pomemben dejavnik, ki povzroča nacionalistična gibanja tako v ekonomskem kot socialnem smislu. Nekateri vidijo razlog za imigracijo v dejstvu, da obstoja trg težkega in slabo plačanega dela, ki ga francoski delavci, kljub veliki brezposelnosti, ne želijo opravljati. Poleg tega narava dela v določenih sektorjih zahteva delovno silo, ki je razpoložljiva za krajše delovno obdobje, kar pomeni, da lahko visoko izobraženi tuji kadri podjetju prihranijo veliko časa, ki bi ga sicer porabila za izobraževanje lastnih delavcev.

Pomembno vlogo ima tudi imigracijska politika, ki je v Franciji že vse od 80. let dalje omejevalna, saj za bivanje zahteva vizo in dovoljenja za bivanje ter delo. Priseljevanje navadno dovoli le tistim osebam, ki so iz demografskih in ekonomskih razlogov koristni za državo. Značilna je selektivnost glede na izobrazbo in poklic, premoženje, narodnost, družinske vezi in predhodno nekaznovanost. Ta selektivna politika je sicer za Francijo zelo ugodna, za emigrantske države pa pomeni beg možganov oziroma odliv visoko izobražene delovne sile, kar še večja prepada med revnimi in bogatimi državami. Francija naj bi tudi v prihodnosti obdržala selektivno in restriktivno imigracijsko politiko, saj želi poskrbeti, da bodo priseljenci zapolnili tiste potrebe na trgu dela, za katere sama med matičnimi prebivalci ne najde kadra (Zajc, 2003, str. 29-34).

Sredi leta 2005 je bilo v Franciji 6,5 milijona imigrantov, kar predstavlja 8,1 odstotka celotne populacije. Med leti 1999 in 2005 je več kot milijon imigrantov prejelo državljanstvo, kar pomeni več kot 100.000 letno. Približno 60 odstotkov ljudi, ki po izvoru niso francoskega porekla, živi v treh metropolitanskih regijah, in sicer v Île-de-France (Paris), Rhône Alpes in Provence Côte d'Azur. Leta 2005 kar vsak osmi prebivalec v pariški regiji ni bil francoski državljan. (The Migration Policy Institute, 2007, str. 2).

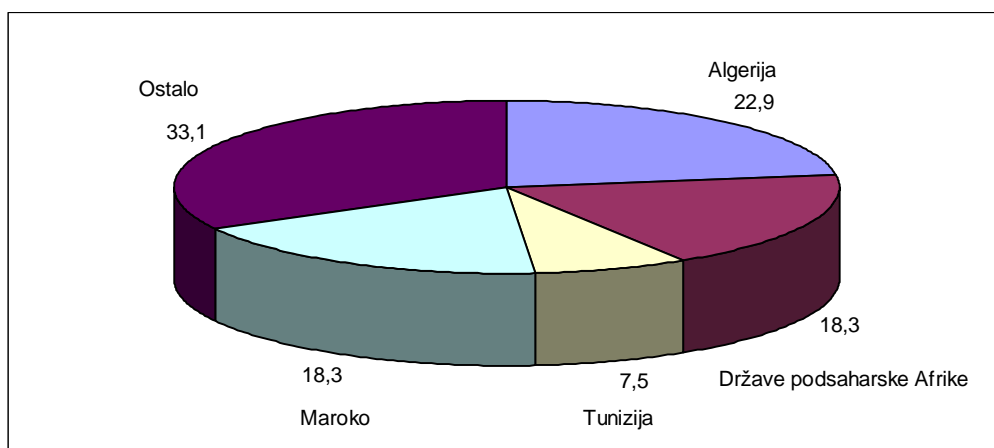
4.3.1 Vrste migracij

V Franciji ločimo tri vrste migracij, in sicer trajne, začasne ali sezonske ter ilegalne. Pod trajne migracije uvrščamo tiste imigrante, ki se v Franciji zadržujejo dalj časa in si zagotovijo status stalnih priseljencev, začasne in sezonske migracije povezujemo predvsem s tujimi študenti, sezonskimi delavci in z imetniki začasnih delovnih dokumentov, ilegalne migracije pa z nezakonitimi vstopi v državo.

Trajne migracije

Francoska statistika pod trajne migracije uvršča prispele imigrante, ki nameravajo ostati v tej državi več kot eno leto in spremenijo status iz začasnega v stalnega prebivalca. Leta 2000 je stalni tok prebivalcev izvenevropskega območja znašal 91.875, leta 2005 pa je narasel že na 135.890 priseljencev. Najpogostejša komponenta stalne migracije je družinska migracija, ki se je zelo povečala po letu 1997 in sicer z regulacijskim programom (Majski azil, 11.5.1998), ki je legaliziral kar 68.000 tujcev. Slika 7 prikazuje delež družinske migracije v Franciji glede na geografsko poreklo v letu 2005. Okoli 70 odstotkov družinske migracije je bilo iz afriških držav, od tega so migranti iz Algerije, Maroka in Tunizije skupaj predstavljali kar 48,6 odstotka (The Migration Policy Institute, 2007, str. 2-5).

SLIKA 6: Migranti v Franciji v letu 2005 v procentih

Vir: The Migration Policy Institute, 2007, str. 4, Slika 2.

Kategorija stalno zaposlenih delavcev vključuje samozaposlene in plačane zaposlene, po večini visoko kvalificirane delavce in imetnike dovoljenja za delo. Ta kategorija zajema večinoma priseljence iz ZDA, Alžirije, Japonske, Maroka in Libanona. Značilnost tega sektorja je naraščajoč delež žensk v zaposlovanju in visoko kvalificirana delovna sila.

Sezonske aličasne migracije

Začasne migracije so po letu 1992 merljive le še za tujce, ki prihajajo iz območja zunaj Evropske unije. Leta 1991 tik pred podelitvijo prostega pretoka Špancem in Portugalcem, so ti skupaj predstavljali kar 80-90 odstotkov priseljencev, ki so opravljali lažja kmečka opravila. Po tem letu pa se je številu teh delavcev spustilo na manj kot 10.000 in v večini prihajajo iz Maroka in Poljske. Začasne imigracije zajemajo tudi študente, prosilce azila in imetnike začasnega delovnega dovoljenja. Slednji so navadno visoko izobraženi delavci in prihajajo večinoma iz ZDA, Poljske, Alžirije in Rusije. V zadnjih letih se je število študentov, ki prihajajo v Francijo s področja Evropske unije, podvojilo, saj se v visokošolske zavode vsako leto vpiše okoli 50.000 tujcev. Število azilantov je po letu 1990 močno upadlo, čeprav v zadnjih letih spet narašča. Prosilci za azil večinoma prihajajo iz Romunije, Bolgarije in nekaterih azijskih držav, kot so Kitajska, Turčija in Šri Lanka (Zajc, 2003, str. 11-12).

Ilegalne migracije

Porast ilegalnih migracij v Franciji je zaznati po letu 1974, ko so tujcem ukinili redna delavna razmerja, uvedli strožje pogoje za pridobitev statusa begunca in uvedli restriktivne reforme za pridobitev azila. Točno število ilegalnih priseljencev je sicer zelo težko določiti, zato so ta podatek poskušali določiti na podlagi rezultatov o določitvi statusa. Ugotovili so, da je v letih 1960 in 1970 več kot polovica priseljencev prišlo v državo brez ustreznih dokumentov, saj niso bili registrirani v državnem uradu za imigracije, kljub temu pa kasneje pridobili dovoljenje za bivanje in delo. V kasnejšem obdobju, med letom 1970 in 1980, pa so pogoje za podeljevanje dovoljenj še poostriili. Pri raziskavi so ugotovili, da je večina tujcev prišla v državo kot turisti, ki pa jo po treh mesecih dovoljenega bivanja niso zapustili, medtem ko je bilo veliko manj primerov ponarejenih dokumentov ali ilegalnega čezmejnega vstopa (Zajc, 2003, str. 11-12).

4.3.2. Posledice imigracij v Franciji

Imigracije vplivajo na različna področja države, najbolj pa so njeni vplivi zaznavni na spremembah v demografiji države in v ekonomskih spremembah, kot je vpliv na trg dela in javni proračun.

Demografske spremembe

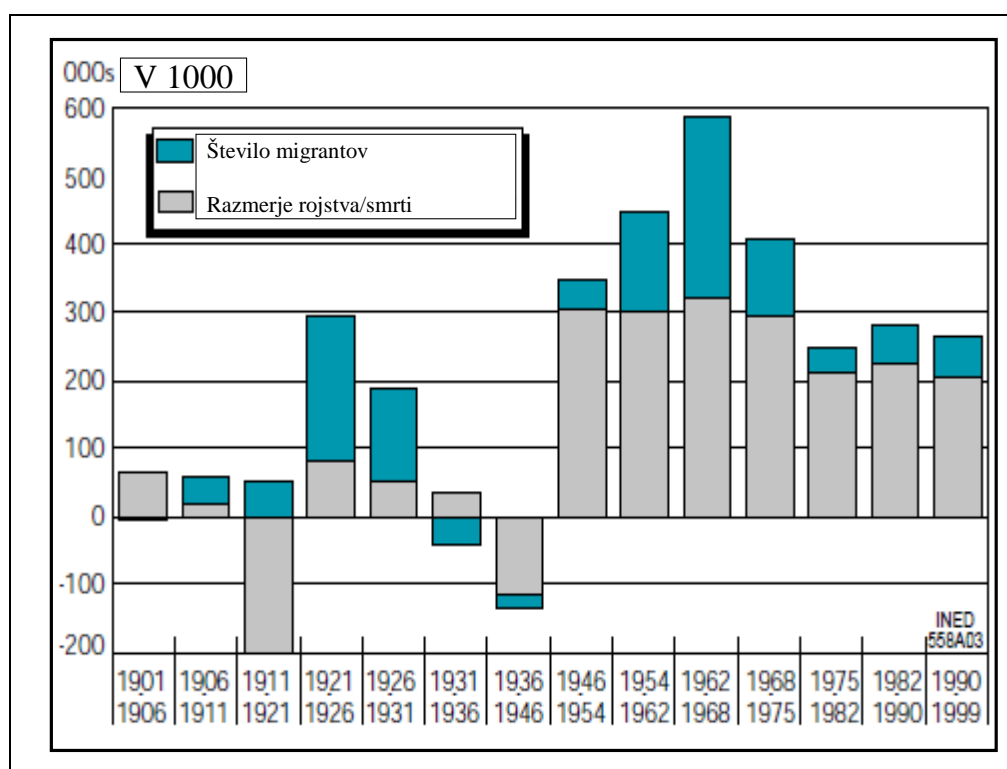
Imigracija najprej vpliva na demografsko sliko v državi, kar pomeni, da ima vpliv na naravni in celotni prirast, rodnost in uravnoteženost starostne piramide. Francija že sama po sebi spada med eno izmed evropskih držav z najvišjim naravnim prirastom. Indeks rodnosti je leta 2008 znaša kar 1.9 otroka/mater (Human Development Report, 2008), kar Francijo uvršča na

sam evropski vrh. Dejstvo je, da je k takemu rezultatu veliko pripomogla naselitev priseljencev in njihovih družin ter posledično rojstvo njihovih otrok. Vendar pa se rodnost priseljenega in avtohtonega prebivalstva po določenih letih poenoti in to zmanjšuje pozitivni vpliv na rast prebivalstva na dolgi rok. Relativni pomen imigracijske komponente na rasti prebivalstva je v veliki meri odvisen tudi od gospodarskega stanja in migracijskih oblik posameznih držav. Dolgoročno gledano torej migracije ne bodo mogle povsem nadomestiti nizke rodnosti, ne smemo pa zanemariti njenega vpliva na reševanje demografskih problemov, saj kratkoročno ublažijo učinek padanja rodnosti.

V obdobju med leti 1991 in 1998 je bil povprečni indeks rodnosti v Franciji 1,72 otroka/žensko, od tega je bilo francoskim materam rojenih 1,65 otroka. Priseljenke so dodale samo 1/12 temu rezultatu, čeprav se kot povprečni indeks rodnosti priseljenk šteje 2,2 otroka na žensko, od tega pa naj bi 0,6 otroka v povprečju rodile že pred prihodom v Francijo. Rezultat pove, da je v Franciji rodnost imigrantk znašala samo 1,6 otroka na žensko, kar je pod pričakovanji. (Walker, M. 2008). V drugi generaciji priseljencev, ki so bili rojeni 15 do 20 let nazaj, se pričakujejo bistveno nižji indeksi rodnosti.

Slika 8 prikazuje populacijo v 20. stoletju in imigracijske vplive na njeno demografijo skozi stoletje. Na sliki je lepo razvidno, kako se je imigracija povečala še posebej po drugi svetovni vojni v tako imenovanem obdobju baby-boom-a. Nagel upad je zabeležen po letu 1974, ko je bila le-ta omejena s sprejetjem strožje imigracijske politike. Iz grafa je prav tako lepo razvidno, kako v zadnjem obdobju populacija v Franciji upada zaradi staranja prebivalstva in manjšega števila rojstev (Population et Societes, 2004, str. 3). Krči se predvsem število populacije stare pod 20 let, medtem ko je največ starejšega prebivalstva nad 40 let (Recent Demographic Developments in France, 2007).

SLIKA 7: Demografski profil Francije v 20. stoletju

Vir: *Population et Societes*, 2004, str. 3, Slika 1.

Spremembe na trgu dela in diskriminacija

O tem, kako migracija vpliva na plače in zaposlitvene možnosti domačih delavcev, obstajajo različna mnenja. Imigracija ima velikokrat negativen predznak, saj ljudje povezujejo večji pritok tujih delavcev z nižjimi plačami in višjo brezposelnostjo. Po teoriji so domači in tuji delavci zamenljivi, zato imajo priseljenci negativen učinek na plače, v primeru nefleksibilnih mezd pa povečujejo brezposelnost domačih delavcev.

Trg dela lahko v grobem delimo na dva sektorja, in sicer primarnega in sekundarnega. Primarni sektor predstavlja visoke plače za zaposlene, možnosti napredovanja in socialno varnost, sekundarni sektor pa navadno pomeni nižjo plačo in malo možnosti napredovanja. Migranti največkrat najdejo zaposlitev v sekundarnem sektorju, kjer so investicije zaposlovalcev v človeški kapital majhne. Razlog je bodisi nizka izobrazba imigrantov, ki jih je pripeljala do opravljanja nizko cenovnih del, ali pa je to ostala njihova edina možnost po zavrnitvi v primarnem sektorju. Pomembna je tudi etnična koncentracija imigrantov v določenih regijah, saj lahko vodi do večjih plačnih razlik med državljani in priseljenci.

Ob najetju imigrantov bodo državljani, ki opravljajo dela, za katera je potrebna nizka raven znanja, najverjetneje napredovali na bolj zahtevno delo mesto in v višji plačni razred. Vzrok za takšno klasifikacijo delavcev lahko razložimo tudi z diskriminacijo na trgu dela (Malancu, 2004, str. 4-6).

Diskriminacijo na trgu dela lahko definiramo kot situacijo, ko osebe na trgu dela izpolnjujejo enako produktivnost v fizičnem ali materialnem smislu, pa kljub temu, zaradi pripadnosti

določeni rasi, etničnosti oziroma spolu, niso obravnavane enakovredno. Poznamo tri tipe diskriminacije na trgu dela, in sicer diskriminacija s strani zaposlovalca, diskriminacija s strani sodelavcev in diskriminacija s strani porabnikov.

Zaposlovalci diskriminirajo na ta način, da najemajo le delavce nacionalnega izvora. To navadno vodi do tega, da ponudba imigrantov na trgu preseže povpraševanje, kar vodi posledično do večjih plačnih razlik med domačimi in tujimi delavci. Dolgoročno taki zaposlovalci zaslužijo manj kot tisti, ki ne diskriminirajo, saj morajo plačevati višje stroške dela. Zanimiv primer rasne diskriminacije se je obravnavla leta 2007 v poznanem francoskem kozmetičnem podjetju L'oreal, ki naj bi iz sistema promoviranja novega izdelka izločilo vse temnopolte. Skupaj s svojo agencijo za zaposlovanje je bilo obtoženo sistematičnega rasnega diskriminiranja in dolžno pokriti kazen v višini 30.000 evrov (Malancu, 2004, str. 7).

Do **diskriminacije s strani sodelavcev** prihaja predvsem zato, ker ti ne želijo delati skupaj z imigranti. V mešanih podjetjih domači delavci zato dobijo višje plače v primerjavi z imigranti in to ne glede na enako produktivnost. V praksi se to sicer ne dogaja pogosto, saj zaposlovalci, zaradi posledično višjih stroškov dela, tega v večini ne želijo izvajati. (Malancu, 2004, str. 7).

Diskriminacija s strani potrošnikov pa pomeni, da domači potrošniki ne želijo kupovati izdelkov in storitev imigrantov. Slednji morajo cene svojih produktov znižati, da bi prišli do dobička (Malancu, 2004, str. 8).

V Franciji živi, kot že omenjeno, največ imigrantov iz afriških držav, držav Bližnjega vzhoda in jugovzhodne Azije. Iz Tabele 3 je zavidno, da so razlike med zaposlovanjem Evropejcev in Neevropejcev velike, opazne pa so tudi kulturološke razlike med državami. Medtem ko so razlike v zaposlovanju žensk in moških med imigranti evropskega geografskega izvora majhne, pa lahko opazimo večja odstopanja v bolj tradicionalnih kulturah. Velika odstopanja se naprimer kažejo pri turških imigranti, saj je med njimi le 29,3 odstotka nezaposlenih moških in kar 44,7 odstotka nezaposlenih žensk. Tudi v primeru ostalih manjšin so rezultati podobni, kar gre prav tako pripisati kulturološkim značilnostim. Sklepamo lahko, da do teh razlik, ki so pogojene s geografsko pripadnostjo imigrantov, prihaja zaradi različnih dejavnikov; nekateri so povezani s kulturo, iz katere etnična manjšina izhaja, drugi z izobrazbo, ki so jo priseljenci pridobili, tretji z odnosom do dela, ki ga ima določena etnična skupina, spet ostali pa so povezani s stereotipi o imigrantih določenih držav, ki zaposlovalce odvrčajo od zaposlovanju le-teh (Geddes, 2000, str. 18).

TABELA 3: Nezaposlenost imigrantov po geografskem izvoru v Franciji v letu 1995

	Moški	Ženske
EU	8,8	10,7
Algerija	26,5	36
Maroko	28,7	43,3
Tunizija	28,1	38,5
Podsaharska Afrika	26,2	31,2
Turčija	29,3	44,7
Jugovzhodna Azija	17,4	25,1
Druge države	16,8	20,1
Skupaj	18,8	21,8

Vir: Geddes, *Ethnic Minorities in the Labour Market*, 2000, str.18, Tabela 11.

Dejanski statistični podatki kažejo, da pri zaposlovanju imigrantov in domačih delavcev obstajajo dvojna merila oziroma obstaja diskriminacija imigrantov na trgu dela. Iz tabele v Prilogi 1 je razvidno, da imigranti v Franciji v povprečju zaslužijo 4.7 odstotka manjšo plačo kot domači delavci. Če primerjamo višino plače, glede na izobrazbo domačih in tujih delavcev, lahko vidimo, da Francozi zaslužijo 28,5 odstotka več kot imigranti z enako stopnjo izobrazbe. Francozi s srednjo izobrazbo zaslužijo približno 7% več kot imigranti s srednjo izobrazbo. Iz tabele je razvidno tudi, da je kar 11,4 odstotka več imigrantov kot domačih delavcev zaposlenih v operativnih, obrtniških in storitvenih poklicih, torej v poklicih z nizkimi plačami, medtem ko je v poklicih, ki zahtevajo višjo izobrazbo, zaposlenih okoli 11 odstotkov več domačih delavcev v primerjavi z enako kvalificiranimi imigranti (Malancu, 2005, str. 26-27).

Tabela 4 prikazuje podatke o tolerantnosti do etničnih manjšin v nekaterih evropskih državah. Rezultati kažejo, da je v Franciji strpnih 55 odstotkov ljudi, vendar pa je prav v tej državi največji odstotek vprašanih nestrpnih do etničnih manjšin. Glede na opravljeno raziskavo, se Franciji zelo približuje Nemčija, kjer je po rezultatih sodeč 18 odstotkov nestrpnih prebivalcev. Imigracija sicer v Franciji ne povzroča velikih pritiskov na trg dela, saj je število tujih delavcev v sorazmerju z domačimi delavci, vendar pa ksenofobija in rasna diskriminacija ustvarjata nepopolno konkurenčnost med domačimi in tujimi delavci.

TABELA 4: Odnos do etničnih manjšin po državah, 2001 v %

	Toleranten	Nepristranski	Netoleranten
Nemčija	53	29	18
Španija	77	18	4
Francija	55	16	19
Finska	71	21	8
Švedska	76	15	9
Velika Britanija	58	27	15

Vir: Godoy, *Immigration in Europe: realities and policies, 2001, str. 4.*

Nekateri priseljenci iz severne in zahodne Afrike tvorijo kulturno in identitetno obrobje ob večjih mestih, kot je Pariz. V teh predmestnih obrobjih je realnost imigrantov povezana z neizpolnjenimi pričakovanji in razočaranji, s katerimi se spopadajajo vsakodnevno. Njihova bivališča niso takšna, kot so jih pričakovali, plače so nizke in finančna sredstva, ki jih prek nakazil lahko pošiljajo sorodnikom v svojo matično državo, so omejena. Socialne ugodnosti, vključno z dostopom do zdravstvenega varstva, so za njih minimalne. Razočaranja so velika predvsem zato, ker imigranti primerjajo svoj življenjski standard s tistim, ki ga živijo v tej državi in ne s tistim, ki so ga živeli v svoji matični državi. Druge in tretje generacije imigrantov, ki so rojene v Franciji, so večinoma imele možnost izobraževanja v šolah, fakultetah ali univerzah ter možnost udeležbe na volitvah, vendar pa so na trgu dela kljub temu naleteli na ovire, saj ponavadi težko najdejo zaposlitev v skladu s svojimi kvalifikacijami. Mnogi imigranti zato menijo, da je za njihovo stanje odgovoren izključno rasizem in diskriminacija. Razočarani imigranti se velikokrat čustveno umaknejo od identificiranja s Francijo in pričnejo ponovno odkrivati svojo osebno kulturno identiteto iz preteklosti ali pa se zatekajo v skrajne oblike religij. Taki občutki lahko posledično izbruhnejo v nasilje, ki ga je Francija že izkusila leta 2005 (Hadrill & Villette, 2007, str. 61).

SKLEP

Vedno večji globalizacijski pritisk tako na Evropsko unijo kot na države članice, med katere sodi tudi Francija, sili države, da s protekcionističnimi ukrepi zaščitijo svoje nacionalne interese. Zadnja leta se nekatere države, po podatkih indeksa globalizacije, vztrajno zapirajo pred vplivi tuje konkurence. Francija je po zadnjih podatkih iz leta 2007 padla kar na 25. mesto lestvice držav po stopnji globalizacije in v primerjavi z letom 2003 izgubila kar 13 mest. Podoben vzorec je opazen tudi pri ostalih državah Evropske unije, še posebno pri zahodnoevropskih državah, medtem ko se nove članice globalizaciji še vedno odpirajo.

Protekcijonizem v Evropski uniji ima na gospodarstvo dva negativna učinka, in sicer država, ki postavlja meje trgovanju in tako omejuje konkurenčnost na trgu, na dolgi rok izgublja svojo konkurenčnost v primerjavi z ostalim državami, nacionalni egoizem ene članice pa lahko škoduje vsem članicam, saj je s tem kršena doktrina skupnega trga in motena prosta konkurenčnost med državami. Manjša konkurenčnost pa za vse članice pomeni manjšo rast in posledično višje ekonomske in tudi » politične« stroške. Kljub temu dejstvu države Evropske unije na svojih gospodarstvih izvajajo protekcijonistične ukrepe. V praksi so znani številni primeri državnih intervencij v gospodarstvo v obliki državnih pomoči, z ustvarjanjem nacionalnih šampionov, s preprečevanjem združitvev in prevzemov s strani tujih ponudnikov in s prevlado v multinacionalnih korporacijah. Motivi, ki vodijo države v izvajanje teh ukrepov, so največkrat povezani s strahom pred izgubo svojega maneverskega gospodarskega prostora in s strahom pred povečano brezposelnostjo v primeru, da bi se v prevzetih družbah uvedlo odpuščanje delavcev.

Kot bivša kolonialna država ima Francija dolgo tradicijo ekonomskega nacionalizma in jo posledično uvrščamo v sam evropski vrh. Ekonomski nacionalizem v Franciji ni viden samo v državni intervenciji v gospodarstvo, pač pa do nje prihaja tudi na trgu dela, kjer se kaže diskriminatorno ravnanje v prid domačim delavcem.

Poznani so številni odmevni primeri poseganja francoske vlade v lastno gospodarstvo. Leta 2003 je Francija z državno pomočjo reševala in uspešno rešila podjetje Alstom, ki se je spopadalo z visokimi dolgovi, v katere je zabredlo tudi zaradi napačnih poslovnih odločitev. Leta 2004 je francoska vlada posredovala pri prevzemu francosko-nemške družbe Aventis s strani Sanofi-Synthelabo, saj je z njuno združitvijo tako želela ustvariti veliko farmacevtsko družbo kot tudi zaščititi družbo Sanofi-Synthelabo pred tujimi prevzemi. Prav tako je zelo znan primer njena odločnost, da prevlada v konglomeratni družbi Airbus, ki jo sestavljajo podjetja štirih evropskih držav. Z večanjem lastniškega deleža v podjetju Airbus je želela povečati svoj vpliv v njem.

Nacionalizem je v Franciji viden tudi na trgu dela in to v povezavi z imigranti, ki prebivajo v tej državi in prihajajo povečini iz njenih bivših afriških kolonij. Razlike med domačimi in tujimi delavci se kažejo v plačnih razlikah, saj za enako delo in stopnjo izobrazbe v povprečju domači delavci prejmejo večje plačilo. Poleg tega pa je vidna tudi rasna diskriminacija na trgu dela, saj je glede na geografsko pripadnost prebivalcev odvisen tudi odstotek zaposlovanja, ki je v primeru evropskih imigrantov bistveno višji kot v primeru afriških.

Dejstvo je, da je Francija kljub svoji multikulturalnosti in široki vpetosti v gospodarsko udejstvovanje po vsem svetu, še vedno relativno zaprta in ksenofobična država, kar gre po mojem mnenju pripisati njeni dolgoletni tradiciji in nacionalnemu ponosu, ki ga je Francija razvijala skozi stoletja in ob trkih s tujimi kulturami vsakič znova pride do izraza.

LITERATURA

1. Aguirre, M.S. (1997). Multiculturalism in a labor market with integrated economies. *Department of Economics, The Catholic University of America, Management Decision*, 35 (7), 489–491.
2. Ahearn, R. (2006). Europe: Rising Economic Nationalism? *Foreign Affairs, Defense, and Trade*, 6str.
3. Akhter, S.H. (2007). Globalization, expectations model of economic nationalism, and consumer behavior. *Journal of Consumer Marketing*, 27(5), 142 - 150
4. Alter, P. (1991). *Kaj je nacionalizem? Zbornik: Študije o etnonacionalizmu*. Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani.
5. Anwar, S.T. (2008). Creating a national champion or a global pharmaceutical company: a tale of French connection. *Journal of Business & Industrial Marketing*, 23 (8), 586–596.
6. Balabanis, G., Diamantopoulos A., Dentiste Mueller R. & Melewar T.C. (2001). The Impact of Nationalism, Patriotism and Internationalism on Consumer Ethnocentric Tendencies. *Journal of International Business Studies*, 32 (1), 157-175.
7. Baughn, C. & Yaprak, A. (1996). Economic Nationalism: Conceptual and Empirical Development. *Political Psychology*, 17 (4), str. 759-778
8. Cohen, E. (2007). Industrial Policies in France: The Old and the New. *Springer Science & Business Media*, 213-227.
9. Croucher, S. (2004) *Globalization and Belonging: The Politics of Identity in a Changing World*. Rowman & Littlefield
10. Dekker, H., Malova D. & Hoogendoorn S. (2003). Nationalism and Its Explanations. *Political Psychology*, 24 (2), 345-376.
11. Dicken, P. (1998). *Global Shift, Transforming the global economy*, London Sage
12. Garcea, A.A.E. (2001). How Europeans perceive Europe: A case study from Italy, *European Business Review*, 13 (5), 263-268.
13. Geddes, A. (2000). Ethnic Minorities in the Labour Market: Comparative Policy Approaches *Liverpool University/European University Institute*, 24 str.
14. Godet, M. & Durance, P. (2006). Europe: gray hair and low growth, 8 (2), 10-29
15. Grlj, R. (2004). *Državne pomoči: Alstom. Diplomsko delo*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
16. Grmšek, S. S. (2007). *Negativne posledice ekonomske globalizacije. Magistrsko delo*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
17. Groth, J.C. (1994). Future Images of Europe Different Perspectives, *European Business Review*, 94 (4), 3-9.
18. Hardill, I., Vilette, S.M. (2007). Spatial peripheries, social peripheries: reflections on the “suburbs” of Paris. *International Journal of Sociology and Social Policy*, 27 (1/2), 52-64.
19. Heilleiner, E. (2003). Economic Liberalism and its antics; the past as prologue?. *Review of International Policy Economy*, Abingdon, 685-696.

20. Helleiner, E. (2002). Economic Nationalism as a Challenge to Economic Liberalism? Lessons from the 19th Century. *Review of International Policy Economy*, Abingdon, 46 (3), 307-329.
21. Jagdish, B. (2004). *In Defense of Globalization*. Oxford, New York: Oxford University Press.
22. Jamet, J. (2006). The European Union and Immigration. *Foundation Robert Schuman, European Issues*, 42.
23. Kranjc, M.(1991). *Slovenci in nacionalizem*. Magisterska naloga. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
24. Lozej, P. (2007). *Francoski ekonomski nacionalizem*. Diplomsko delo. Ljubljana. Ekonomska fakulteta.
25. Malancu, N.C. (2005). Wage differentials between natives and immigrants in France and Austria, *SNSPA-FSP-Sociology Department*, 14. Str.
26. Marzal, E. (2006). Constitutionalising immigration law. *Managerial Law*, 48 (1/2), 5-251.
27. Muršič, M.(2007). *Pojav ekonomskega nacionalizma v latinski ameriki*. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
28. Nayir, D.Z. & Durmusoglu, S.S. (2008). Country image in the context of European Union membership: the Turkish case. *Journal of Management Development*, 27 (7), 791-808.
29. Sorros, G. (2003). *Globalizacija*. Ljubljana: Euroadria.
30. Stanek, M.B. (2001). International monetary arrangements: the European Union and the Euro. *European Business Review*, 13 (5), 279-291.
31. Senik, C. & Verdier, T. (2008). Entrepreneurs, social networks and work values of ethnic minorities in France. *International Journal of Manpower*, 29 (7), 610-629.
32. Sušjan, A. (1999). *Izbrana poglavja iz politične ekonomije*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
33. Svetličič, M. (1996). *Svetovno podjetje: izzivi mednarodne proizvodnje*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče
34. Trouille, J.M. & Uterwedde H. (2007). Renewing French Industrial Policy: Old Recipes or Forward-looking Competitiveness Strategies? *Working Paper Series*, 34 (7), 1-23.
35. Walker, M. (2008). The new demography of the 21st century: part 1 – the birthrate surprise. *Strategy & leadership*, 36 (6), 42-48.
36. Weiss, H. (2003). A Cross-National Comparison of Nationalism in Austria, the Czech and Slovak Republics, Hungary, and Poland. *Political Psychology*, 24 (2), 377-401.
37. Wruuck, P. (2006). Reports on European Integration. *Monitor* 35, 16 str.
38. Zajc, P. (2003). *Imigracije v Francijo po letu 1975*. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
39. Živko, T. (2006). The economic-cultural context of the EU economies. *Faculty of Economics and Business, University of Maribor*, 35 (7/8), 1024-36.

VIRI

1. Unfinished business, Making Europe's single market a reality. (2004). *A Report by Accenture and Chatham House*. Najdeno 2. Februarja 2009 na spletnem naslovu http://www.accenture.com/NR/rdonlyres/FAD399B3-1856-4356-95C9-7C9D4CA5B060/0/unfinished_business.pdf
2. *Arguments for and against Turkey joining the EU*. (2004). Najdeno 2. februarja 2009 na spletnem naslovu <http://www.europesworld.org/NewEnglish/Home/Article/tabid/191/ArticleType/ArticleView/ArticleID/21291/ArgumentsforandagainstTurkeyjoiningtheEU.aspx>
3. *Globalization index 2003, 2004, 2005, 2006, 2007*. [A.T.Kearney]. Najdeno 9. oktobra 2008 na spletnem naslovu <http://www.atkearney.com/main.taf?p=5,4,1,1279>
4. *Cotation Assistée en Continu, CAC 40*. (2008). Najdeno 2. Februarja 2009 na spletnem naslovu http://www-ac.northerntrust.com/content/media/attachment/data/fact_sheet/0804/document/FRC_FactSheet.pdf
5. *EEAG Report*. (2007). Najdeno 3. marca 2009 na spletnem naslovu http://www.ifo.de/pls/guestci/download/EEAG%20Report%202007/eeag_report_chap6_2007.pdf
6. *Eurobank EFG*. (2009). Najdeno 5. decembra 2008 na spletnem naslovu <http://www.eurobank.gr/Uploads/Reports/Wordwide%20measures.pdf>
7. Fatemi, M. (2005). Turkey's Membership in EU -Pros and Cons. *The American University of Paris*. Najdeno 3. februarja 2009 na spletni strani http://wwwtest.aup.edu/lacea2005/system/step2_php/papers/fatemi_ali.pdf
8. *Globalization101*. Najdeno 12. decembra 2008 na spletni strani <http://www.globalization101.org/index.php?file=news1&id=102>
9. *Portal Evropske unije*. Najdeno 4. januarja 2009 na spletni strani http://europa.eu/index_en.htm
10. Prioux, F. (2007). Recent Demographic Developments in France: Fertility at a More Than 30 Year High. *Population-E*, 62 (3), 415-456. Najdeno 1. marca 2009 na spletnem naslovu http://www.ined.fr/fichier/t_telechargement/18173/telechargement_fichier_en_telechargement_fichier_en_publici_pdf2_demographic_development.pdf
11. *The Economic history and the economy of France* (2002). Najdeno 15. februarja na spletnem naslovu <http://www.sjsu.edu/faculty/watkins/france0.htm#INDREV>
12. *The history of economic thought*. Najdeno 3. januarja 2009 na spletnem naslovu <http://cepa.newschool.edu/het/>
13. *The Single Market & the euro*. Najdeno 8. oktobra 2008 na spletnem naslovu <http://www.bized.co.uk/learn/economics/international/eu/notes/eu3.htm>

PRILOGE

Priloga 1

Variable	Category	FRANCE	
		Natives	Immigrants
Wage	Mean	10.32173	9.833213
	St. Deviation	0.0543338	0.1760466
	Min.	1.6740881	2.5661886
	Max.	44.84494	38.827725
Average wage	Mean	10.28299	
	St. Deviation	0.0519399	
Ln. wage	Mean	2.210393	2.169081
	St. Deviation	0.0045934	0.0149656
Education	3rd level educ	26	21.88
	2 nd level educ	44.97	32.59
	primary educ	28.07	45.53
Occupation	Professional	18.01	16.41
	Technician	20.54	14.39
	Clerical worker	8.84	5.21
	Service worker	5.9	7.17
	Craftsmen	23.10	27.90
	Operatives	17.57	17.92
Service	Elementary	6.04	11.00
	Agriculture	1.29	2.93
	Industry	39.68	42.35
	Services	59.03	54.72
Sector	Private	72	79.93
	Public	28	20.07
Firm size	1-4	10.86	10.75
	5-19	18.33	21.2
	20-49	15.64	16.03
	50-99	13.46	12.43
	100-499	19.31	18.24
	>500	22.38	21.35
Job security	Open-ended	92.41	96
	Fixed-term	7.59	4
Job responsibility	Supervisory	17.92	13.89
	Intermediate	23.88	20.33
	Non-supervsr	58.2	65.78
Tenure	< 1 year	7.94	7.4
	1-5 years	25.19	21.91
	5-10 years	18.75	17.79
	> 10 years	48.12	52.9
Region	Île de France	19.61	37.48
	Bassin Parisien	20.25	9.78
	Pas-de-Calais	7.49	4.97
	Est	10.03	6.44
	Ouest	12.19	2.94
	Sud-Ouest	8.76	8.13
	Centre-Est	11.6	15.36
	Méditerranée	10.07	14.9
	Ostösterreich		
Südösterreich			
Westösterreich			
Experience	Mean	23.70721	28.26914
	St.Deviation	.0900581	.3146704
Length of stay	Mean		29.45864
	St. Deviation		.3550905
Age at arrival	Mean		14.82617
	St. Deviation		.3683983